

SVETKI I GODI

BOŽIĆNE MISLI

Božić je. Na jedan večer i na jedan dan bit će opet svetak na svitu. Pravi svetak. Zamuknut će rompotanje kolijov. Tvornice, parlamenti i škole pozapirat ćedu vrata. Prestat će vika i larina; prestat će vučnja za svakidanji kruh ter rivnja za prva, za zgornja mjesta i zamuknut ćedu neprijateljska usta. Tihno će biti... Nek zvončić maloga Jeruša će zvonketati, glušati po ulica i u hiža.

Trudni djelač, mudri učenjak i glasni političar sidit ćedu doma za stolom med svojom obitelji. Gledat ćedu svoju dječicu i uživati, žrkati njevo preveliko veselje. I obraz će im se preobraziti, srce preminiti. Lav će nastati janje, čemernjak dobar hižni otac, mudri će se čutiti za prostoga, a stari za mladoga, iz neprijatelja će biti prijatelj, iz človiika opet človiik — na jedan večer.

Jedna névidljiva moć će skupasložiti ljude i Božji mir će obstriti sva srca. Blaženstvo i zadovoljnost će se posmihovati u palača i kućica na obloke van. I bit će opet lipo na svitu — na jedan dan...

Ali znač nek na jedan večer, nek na jedan dan? Ne valja li svaki dan: Ljubi bližnjega svojega...?

Pravoda valja! Ali ljudi, gizdavi i prokšivi, ki ljubu lipe naslove i nova imena, pronašli su socijalizam, pacifizam i internacionalizam. A mi, ki idemo uvijek nek za drugimi, posvojali smo si je velje i pod ovimi naslovi kujemo društva, postavljamo stranke, spravljamo mirovne sjednice i krvave boje, da zarenemo ljude u jednu ovcarnicu i damo svitu složnost. Tanačimo, mnogo govorimo, usta su nam svenek ovrta, ali srca nam ostanu zaprta. Pak se čudimo, da svejedno nij mira i ljubavi med nami.

Ali zač si načinjamo nove programe, nova evandjelja, kad je jedino pravo u nama i? Zač si išćemo nove patrone mira i nove mesijaše za spašenje svita, kad nam je jur dan na Božić pravi „princeps pacis-vladar mira“?

Kod njegovih jaslic našli su se jednoč, nasred poganskoga svita, kralji i pastiri, mudri i prosti, bogati i siromahi. I mi, kršćani, bi se našli i najtćemo se, ako smo zaistinu „ljudi dobre volje“.

(1924)

ČA SI ŠUŠLJAJU MAJUŠKI BORI?

Doba: 1.-oga maja u noći

Prvi bor, (ki stoji pred velikom krčmom): „Ššš... Ča ti se sanja, susjed, da tako miljano nahero držiš nakinčenu glavu?”

Drugi bor: (stojeći pred oblokom jedne mlade divojke): „Ah, ne bludi me, prijatelji! Ne čuješ li melodiju majuške noći o ljubavi junačkoga srca?”

Prvi bor: „Dičinja sanjarija! Ne dostoji se za te, velikoga junaka... Povi mi nek, ča j' dala tvoja gospa, lipa Jelena?”

Drugi bor: „Sedam kit dušćega rozmarina iz maloga vrtljaca pak sedam narizljanih rubac iz bijele svile.“

Prvi bor: „Zzzzz... Onda sam ja draži! Za me j' platio krčmar cijelo vidro vina.“

Drugi bor: „Moja cijena j' draža!“

Prvi bor: „Hahaha! Za bedava srca! Moja j' već vridna!“

Drugi bor: „Za lakomma grla!“

Prvi bor: „Zaman ti je pregovarati, tovaruš. Moja je dikal... Ali pogledj der nek prik ulice... Pokle stoji topol pred hižom staroga školnika?”

Drugi bor: „Ni j' to topol, nego, ako dobro vidim, gizdavi majuški bor.“

Prvi bor: „Hah! Špot i sramota!... Šššš... Si čuo? Gdo j' tebe postavio, poštovano drivo?”

Treti bor: (pred hižom penzioniranoga školnika): „Moje ime je, Zavalnost.“

Prvi i drugi bor: „Ča j' to za razderanu sveticu na ovom novom svitu?”

Treti bor: „Jedna kripost, stara-starinja, ali dična, ka nek živi u plemeniti srca.“

Prvi i drugi bor: „Tako mi nismo plemenitoga roda!... Zzzz... Puhni, vjetar, puhni! Da rastrzamo vlase ove čvaljave viške!“

Vjetar se zdigne.

Prvi i drugi bor se prignu prik ulice, da ulovu tretoga.

Treti bor: „Jojoj! Smilujte mi se, prijatehji! Ostavmo vadenje. Mi smo nek bori, prosti... Neka sudu ljudi, mudri!“

Drugi dan jutro, kad su ljudi išli na djelo, obožali su dobrovoljno divojkin i krčmarov bor, a uz školnikovoga su smijuć i ušpotkivajuć mimo prošli, kotno uz kakovo šmišno repce-strašilo.

Onda je klonula korona bora. Još on dan mu je uvenulo zeleno lišće i usanuo je — od nutrnje boli.

Ljudi su krivili črva.

(1924)

NAŠA LIPA

Stala je zgora na brižicu jedna lipa. Nigdo, ni stari lugar nij pametio, kako stara. A ona sama je jur zdavno bila prestala brojiti svoja ljeta kot se to večkrat goda kod ljudi prik osamdeset.

A okolo lipe raširovala se je cijela loza (gora) s malimi i velikimi hrasti i bori, med kimi je ona vršila kot kraljica.

Ali jedan dan došli su djelači u goru s velikimi silkirami i posikli sve male i velike hraste i bore, samo dva stare hraste, dva brate-dvojke su ostavili nasuprot lipe.

Sada se je počelo najednoč staroj lipi jako grostiti na svitu, a najveć zbog toga uzroka, ar se ti hrasti, premda su bili nje vršnjaki, nisu htili ništa pominati, ar su bili pregizdavi kot su hrasti uopće svi jako gizdavi.

Zato se je stara lipa — je li od tuđe ili od starosti — svaku jesen jur zaran dala na san i drimala, dokle su ju kasno na protuliće zbudili škvorci, ki su se rado sidali na nje vrhe ter si onde zjačkivali.

Ovako je minulo opet mnogo i mnogo ljet, kad su jedno protuliće — lipa se je bila nek istom zbudila iz zimskoga sna, a hrasti su jur bili zdavno cvali — došli opet djelači na brig.

„Ah, sad će dojt na me red!“ — zdahnula je lipa, kad je zagledala muže. I zima joj je protekla kroz cijelo tijelo ter se svom moćum zakrapila u mater zemlju.

Ali ti djelači su imali drugačije spravi pri sebi, nego oni prvi. I počeli su na brigu skrajati, miriti i kopati pak metati ciglu na ciglu. Stara lipa je nek gledala ter gledala u nje. Rado, tako rado bi se bila upitala kod hrastov; ali nij se pravo ufala, ar je dobro znala, kako su tvrdi.

A ta velika hiža, ku su zidali ti djelači, rasla je od tajedna do tajedna sve više i više iz zemlje. Spočetka su joj dosigale zidine nek do koljen, kašnje do ramen, onda jur do glave, a na zadnje jur i prik glave.

Stara lipa se je nek čudila. Ar ako je pogledala široko i daleko po brigi i draga, nij vidila nigde tako velikoga stana.

Jedan dan pak su zazvonili u tom velikom stanu zvoni, orgule su veselo zajujuknule, a iz njega su glušale lipe i pobožne jačke.

Onda je znala, da je to crikva, hiža Božja.

I od ove dobe nij bilo već staroj lipi dugo na ovom svitu, nego si je željila, da bi bila za dvisto ljet mladja.

Ar lipo je bilo sada okolo nje. Lipše nego joj je staramati povidala, ka je dohadjala iz jednoga grofovskoga vrta. Svako jutro krasna mužika... lišće joj je nek drhtetalo... A svaki sedmi dan, koga su ljudi med sobom „nedilju“ zvali, zaistinu se nij mogla dost naposlusati i nagledati, kad je vidila u crikvu se broditu sve Božje ljudstvo, malu, veselu dićicu, bijele divojke, jake junake, pak muže i žene, a med njimi starce i starice, ke su bile skoro tako klonjene i skoro tako stare kot ona.

Ali najlipše joj se je vidilo uvijek u misecu maju na večer. Onda kot da bi bile orgule dvakrat tako svetačno glušale, a jačke, ke su nutra jačili

mladi ljudi Mariji krajnici, bile su tako lipe, kot da bi im bili pomagali sami andjeli.

I kad su se iz crikve van dobrodili sve mlade divovjke i mladi junaki, ki se bila stara lipa rado doliprignula ter svakoga napose objamila i kušnila na licu. Nek ča joj je bilo kilice jur prestaro i preteško.

Ali cvast je smila, svako ljeto. I cvala je tako slasno, da su svi ljudi grede iz crikve postali pod njom i pijani žrkali u se duhu nje cvijeća. A ona je dihala svoju slast; izdihala bi si bila dušu od prevelikoga veselja. (1926)

ANTONOVA

Stao je nasred polja i sjenokoš, onde, kade se med MB. i Š. križaju stazice, jedan kameni pilj svetoga Antona s malim Ježušem na krilu.

Dugo je jur stao, od starodavnoga časa. Ar nekad kafecka kuta sveca bila je jur od godim i nevrimen čisto ubiljena, a tijelo maloga Ježuša hrgavo, popucano.

Kada i gdo je postavio ov kip, je li stanovniki MB-a, ili stanovniki Š-a, nigdo nij znao, ni najstariji ljudi.

I zato su si ga držala obadvoja sela jednako za svojega, ali ga — ovo je pak najturobnije u ovom pripetenju — i jednako zaostavila.

Ar stao je sveti Anton s malim Ježušem onde med cvatućim poljem i sjenokošami prez svakoga nakita i dike. Nigdo mu nij kada otkinuo kitice i vrgao preda njega.

A ovo je jako bolilo srce sveca. Ar je uvijek mnogo ljubio, kot učenik slavnoga svetoga Ferenca, naturu. Ali najjače mu je bilo milo to zaostavno Božje ditešce u svojem naručju.

Jedan junijski večer, kad je prošao zadnji djelač mimo uza njega s polja domom i nij otkinuo Ježušu nijednu kiticu, bio je sveti Anton još tužniji nego druga.

I nut zato, kad se je jur bila legla noć na sjenokošu, koraknuo je sveti Anton doli s kamenoga stupa na rosnu livadu i počeo kinuti kitice. I nakinuo je punu šaku črljenih klinčacov, žutih potočnih lilišov, modrih zvončičev i suzic i položio u krilo Božjega ditešca. Ovo je učinio sada svaki večer.

Ljudi, kad su išli jutro uza njega na djelo, čudili su se, da ima mali Ježuš svaki dan friške kitice u ruka. „Pak glejte nek“ — šalili su se med sobom — „kade je bio opet ovu noć naš Anton, da ne stoji na svojem mjestu kot bi morao i gleda kraj.“ Ter su ga obrnuli s licem k svojemu selu, kot su bili isti iz MB-a ili iz Š-a.

Ona je došla Antonova. Ov večer nij dospio sveti Anton brati kitice. Ar kumaj da se je zamračilo, zazvoni u zraku kot zvonjenje srebrnih kos pak doleti iz neba — na zapovid Božjega ditešca — cijel šereg andjelov i pokosu svu sjenokošu ter znosu svecu pred noge — za god.

I ja rado vjerujem, da ponle kosu naše sjenokoše u Antonovi.

(1925)

Dragoljubljeni stariotac!

Ovo Vas na početku mojega pisma od srca lipo pozdravljam i Vam na znanje dajem da ćete ovo pismo najt va vijenci, koga sam Vam splela iz jesenić i ubisila na križ na Vašem grobu, ar su rekli majka, da Vam je danas god, pokle ste nam umrli. A kad ste lani na protulice umrli, mi je bilo jako žao za Vami. Svenek sam se plakala, tri dni spolom ter Vas iskala pod lopicom, kade ste htli drva cipat i po vrti. Onda su rekli majka, da se neka ne plačem, ar da ćemo se opet vidit jednoč. Ali meni je svejedno jako turobno i neobično prez Vas i sada još. Dragoljubljeni stari otac, ja Vas ne morem zabit. Svenek mi je va glavi, kako ste mi htli donest na protulice onih žutih kitic iz loze, kad ste htli dojt od prve kopi, a i prvi zreli grojzdec iz vinograda sam svenek ja dostala od Vas. Sad mi već nigdo ne će načinit mala kolca za lutku, a ni maloga zeca, ni pripelicu ulovit va moju gajbicu. Zato j' ništ, dragi stariotac, ako ste me htli koč i udrit, to me ništ nij htlo bolit, ar ste me nek po prateži, majka me znađu jače, onda se zaspavlje moram plakati, ali prosim Vas lipo, toga im nekatę nigdar povidat. Ja svaki dan molim za Vas, a kad budem velika kot majka, ću dat i mašu služit za Vas kod našega gospodina kapelana. Zač nek niste još muru ostali med nami. Sad jur zdavno školu hodim pak su nas gospa učiteljica naučili i jedan lip verzuš kad je našim starijim god ter bi Vam znala lipše bečnat, neg kad sam još bila mala zjalava. A i jedan lip kljat su mi majka kupili sada Borištofi na Demetarovu. Čer na Svesvete sam ga imala prviput na sebi, kad bi me nek mogli vidit va njem.

Dragi stariotac, ovo Vas i na drugoj strani lipo pozdravljam i kušujem, a ja sam sada jur za čuda veća neg onda ter već ne sidim za kofanog, kad jimo, ar jur morem dobro doseć na stol. A drugoga ništ nij novoga, neg da smo onu staru šeku prodali ter sada telicu naprežujemo na ručnu stran, a Katica susjedljeva se kani va zimi odat. Kad bi Vi živili, dragi stariotac, bi bilo sve lipše i ja ne bi toliko boja dostala zbog Ivankaca, ki mi cijel dan nek bleji, ar bi se Vi zimali za me. Danas na Mrtvih god kad smo išli s majkom k Vam, mer idemo skoro svaku nedilju po vičernji, sam se opet jako plakala za Vami i cijel dan Vam je svića gorila na grobi to je čer a i danas. Mer velu majka, da je Vam onde lipo, a ja se tomu jako veselim, da Vas nigdo ne segera, mene sveveljek šalju poč-toč. Ter Vam željim za god zdravlje i veselje i nebesko blaženstvo pak mi poždravite onde maloga Ježuša i Mariju i starumater ter molite za me, a ja ću za Vas. S Bogom, dokle se opet budemo vidili. Još ča mi je na pamet došlo. Sada imamo novoga boktara, onoga teca Filu Škrabljara, stari su si nogu zlamali. Ter još jednoč s Bogom, dragi stariotac, a pravo, i uja mi nekatę zabit pozdravit. Ovo Vam je napisala vaša mala lutkica, to je Anica. S Bogom.

(1926)

SRIĆNO NOVO LJETO!

— No ter, mati — postavi se mladi muž na Novo ljeto jutro pred ženu, ka još leži u stelji — ter ti željim srićno Novo ljeto... pak... (kako j' nek to dalje?) pak da va ovom Novom ljetu još čuda ljet doživiš va zdravlju, veselju i većoj dobroj volji neg projućeće ljeto. Ter da ti se ljetos sva jaja zležu, racinja, gusinja i kokošinja, a kad ti bude žitku konac, to je (sad opet ne znam!)... kad jednoč umreš, ali prije ćemo si novi škadanj — i štalu, ako Bog da, onda, da ne zajdeš va ti kraj, kade žrka ljude paklenski zmaj, nego dojdeš s manom va ni raj, kamo... kade...

— No da. Mer si si lipo znao. I krajcar ćeš dostat, kad se stanem... Ali bud, od toga ne ćeš ništ reć, da kade si bio čer, bolje rećeno denas tako dugo.

— Ej, mer znaš, da je na gmajskoj otpr novi krčmar. Onda se mora pojti!

— Da, kod tebe se mora svenek pojti. Kad koga za pastira meću, kad si gdo dâ novi plot načinit, ti moraš...

— Ovo ti je zadnja rič, mati, kad ja vako lipo i srđačno...?

— No, neka te nek dar Duh Sveti rasviti u Novom ljetu!

— Ti se holjt moraš uvik karat. Ter se moraš. I na Novo ljeto.

(1926)

KI JE KOGA VKANIO?

Kad sam bio mali študentić, mnogo sam si morao lamati glavicu. Ali najveć sam si ju razlamao svako ljeto pred Božići, kad je tribalo, da donesem iz varoša svojim starijim i sestricam kakov dar.

Ar u žepu djaka je uvijek „sedam nerodnih ljet“ i nij se još narodio na svit financinistar, ki bi ga sanirao. Tako je bilo zvećega i s mojim žepom. Srce mi je bilo uvijek puno do vrha, a mošnja uvijek prazna do dna. Zato, kad sam se htio povrnuti iz varoša domom i kad sam htio stresti svoju torbu majki u kukljin (fertuh), htilo se je iz torbe nek jako zaprašiti, ali spalo nij iz nje ništa.

Ali jedanput se je stalo čudo s manom. Da su naime ravno pred Božićem bili došli u varoš naš dobrí gospodin. A svakiput, kad su htili dojtí, ostavili su u našem žepu kakov srebrni slijed. Deblji ili tanji — kot je je bilo uprav volja. Samo da tomu slijedu za dva dni nije bilo već slijeda...

Ali ovput sam si shranio njev dar — jedan novi dukat — u svoj ormaric i dobro ga zarovao med rublje, da ga u uri krutoga skušavanja ne najdem.

A kad sam htio projti mimo ormarića, uvijek sam mu se nek s hrptom obrnuo, da mi se ne protegnu ruke za njim.

Vindar je dospio dukat jedan dan, kako-kako ne, u moj žep, a u žepu se je rastalio do Božića opet Bog zna kako, na — tri seksare.

Onda sam stisnuo te zadnje tri seksare čvrsto u obadvi šake ter se otpratio s njimi po varošu, da spunim jednoč želju svojega ljubećega srca.

Dugo sam se vukao ovako od izloga do izloga, od vrat do vrat, ar nije bilo lako gospodari ti trimi seksari tako, da kupim s njimi prvič oca tri zamotke pravoga ugarskoga duhana, drugič svojoj majki klupko konca, komu ne dojdeš nigdar do konca, trećič sestricam pune žepe cukora, a i na športe da mi ostanu tri krajcari pak na vlak do P. jedanaest.

Trikrat sam se odšetao po velikom trgu goridoli, razgledivao si dugovanje i prisprodbaljao njegove cijene mojemu financijalnomu staližu, dokle sam se konačno poufao stupiti k jednomu slastičaru po cukor.

Jur sam bio skoro ostavio prodavaonicu, kad sam zagledao onde na stoliču cigaru iz čokolada. U tom hipu mi je zaigrala u glavi sotonska misao. „Kupit ću cigaru za staroga oca! Kakova lečka će to biti za nje. Hurra!“

I kupio sam ju.

Kad sam opravio svoj posao, sjeco sam se na vlak. Ali kumaj sam mogao dočekati, da u P. opet odsjedem iz njega i na putu k domu je svevelje streslo lozu moje glasno grohotanje, kad mi je htilo na pamet dojtí, da kako ću dostati svojega staroga oca s tom cigarom.

Kad su na Badnjak naši nažgali jelvu, spraznio sam i ja svoje žepe na stol i porazdilio svoje nevelike dare. Ali kot sam ponudio staroga oca s cigarom i naručio im, da si ju odmah zapalu, povukao sam se velje sa svojom najstarijom sestrom, ka je sama znala za moju otajnost, na klup za pečum, da me ne pogodu prejako, kad mi se hitu razjadani svojom krljačom u glavu. (Stariotac su nas naime uvijek nek s krljačom htíli biti.) I vrata smo si malo prepri, da si olakšamo big. Pak smo se zeli čvrsto za ruke i čekali nazlobno razigrani na strašan-smišan hipac, kad si stariotac zapalu cigaru — — —

Ali, hej, stariotac nisu bili zaman daleko i široko po svitu! Ar su nek zeli tu krivu cigaru u ruke, omirili ju mirno s očima i sprogovorili važno-ozbiljno:

— Aha... Poznam ove cigare. Ovo su one od sunca ishoda, ke nek rano jutro goru... A sad je bogme škura noć... Tako ću si ju nek lipo shranit na zutra... Tako. — A sada — rekli su po tom fino se smihljajući — hodi der nek simo, nejakí moj sinko. Ar donesao sam ti i ja ča... Ča boljega... Čuj nek! Ravno čer sam bio Keresturi, znaš. I onde sam vidio na školnikovom vrtu jedno briskovo stablo, a na tom stabli — sada, na koncu decembra — sve žute, prave briske. No, velje sam prošao nutar k školniku i namolio mu se toliko, dokle mi je dao jednu, ali nek jednu jedinu. Tebi sam ju donesao... Gle, ovo ju imam u žepi... No hodi nek simo!

Mene je, premda sam od narave malo sumnjičav, tako zanesao ta mir

i mudri okret staroga oca, da nisam nit zdaleka mogao misliti na šalu i skočio sam laganim skokom njim ravno u krilo.

— Ali prvo nego ti ju podilim — rekli su pak i zgrabili moju glavicu u dlane — moraš mi obećat, da ćeš bit od sada dobar tvojemu staromu ocu.

Ja sam im, pravoda, sve obećao.

Onda su posegli stariotac šakom u žep, izvadili opet polako stisnutu šaku iz žepa — ja sam je sprohadjao razdragan i gladeći im lica očima — pak su mi zrizali svojim tvrdim palcem takovu „brisku“ na šišanjak, da sam se nek otolaknuo pod stelju.

Od toga časa sam im donesao uvijek pravu cigaru za Božić — ako sam naime imao za nju.

(1927)

KORIZMA

Još nikad nisam dočekao Korizmu tako rado kot ljetos. A črnu plahtu nad glavnim oltarom, ka me je htila svojim strašno velikim križem uvijek malo splašiti, pozdravio sam sada takovom srdačnošćum kot kad trapljena purgatoriumska duša dospene konačno pred lice Spasiteljevo.

Ar još nikad mi nije bilo to fajšinsko hejehujanje tako odvratno kot ljetos.

Ne zato kot da bih bio neprijatelj razveselenja. Ar se ne slažem s onimi, ki bi hotili na svojem hataru silom zadnuti svako pojavljenje mladosti i radosti.

Ali odvratna mi je svaka radost, ka nije iskrena. Rastuži me svako veselje, ko ne zvara iz srca.

A kot da valja ovo za prošle fajšinke. Od ljeta do ljeta sve jače i jače. Bio sam na jednom piru. Da si namočim svoju žajnu dušu kapljicom veselja. I posadio sam se med muže i žene. Ali oni su nek nerazumno kličali na moje veselo povidanje, s kim sam se silio, da je presilim na zdravo, od srca iduće nasmiyanje. No nij im se već dobro ugodalo. I dali su mi opet jednoč na znanje tu staru posloivicu, ka gluši danas kot pravo očitovanje, da je „staro prošlo, a novo nij čuda vridno“. Ar jednoga gnjavu obiteljske težine — prezbožna, nemilostivna dica. Pri drugom vlada bolest i smrt. A tretomu nikako ne ide u gospodarstvu. Jedna nesrića ga lovi za drugom. Kot da čujem historiju Joba...

Onda odsjedem med mladinu. Nek raznavljaju se. Nikako im se ne će jačiti. E, kad ljetos još nit društvenoga bala ne će biti! Nij zasluska. A i očeva žitnica je jur u februaru skoro prazna. Ter bi jur morao svakidanje čizme nositi za svetačne. Kad nek ne bi bilo te — mode!

I tako dalje.

Ali cigan nek riba u kutu. Čardaše i valcere. Spolom; da mu ne ostaje ni duška ni stanke, kada bi mu mogla na pamet dojt i svoja, još veća nevolja. A oni, tužni veseljaki — ča čedu, kad je pozovu na pir? Nagnu si silom kupicu, sīrknu do dna pak ju zaštrcnu tvrdo na stol, zabožaju si u ruke, zgrabu se jedan drugoga za boke i „hajdi stara, mer nek jednoč živimo“ ter se kreću i kolovraću doklegod im se ne zasviti u glavi.

A drugi dan, kad okružu okom svoju svakidanju kuću, nastanu im lica opet za jedan dah škuriža i srditija, i samo si u oči meću, da su ponovo bili tako ludi ter su se čera razveselili, a nimaju zač...

Zato velim, da se veselim ljetošnjoj Korizmi, ar ovakovo veselje gledati je muka.

Korizma je za stanje današnjega naroda najspodobnija doba. U njoj nam se on kaže takovim, kakov je: Mučan, ubog i tužan.

Je li i pokoran?

(1928)

DUHOVSKA ROŽA

Ta majuška zora, ka je danas, na Duhe, osvanula na mali vrtljac, bila je najlipša i najčarobnija, od ke su kada pjesniki pjevali.

Ali najveće se je divio mali slavulj, ki je navadno u vrtljacu prenoćevao, toj svetačnoj tišini i pobožnom ganuću, ko je vladalo danas med cvijećem.

Na istoku se je još borila danica sa sunčenim rumenilom, kad su stale kitice u malom vrtljacu jur sve friško ukupane, novo opravne u svetačnoj paradi. Na glavica su im bliskale i migljale, kot drage djundje, kapljice majuške rose; a po njihovim redi drhtalo je veselo, srdačno očekivanje. Kot da vjerne kraljevske podvorkinje čekaju na porod majke kraljice.

Niti je bio danas manji svetak u malom vrtljacu pred hižom. Ar danas u zori se je morala rascvasti lipa Duhovska roža. — — — — —

I gle, kot zaviri od istoka prvi sunčeni trak u vrtljac, pupanj Duhovske rože najjednoč slasno podrhće; a kad ga kušne i drugi i treći topli trak, on se, vas zbunjen od nasladnosti počinjajućega života, opet strese, zdahne... I sprogleda, milo i dražesno kot kad raskreči oči diteše, spavajuće u povojci iz črljenoga samita.

A kitice se sada sve tamo okrenu i poklonu dibokim i dostojanstvenim poklonom:

— Zdrava, Kraljica! Nut, službenice Ti se klanjaju!

— Ah! Ah! — odahne roža večkrat i slatko ter se polako ogleda po malom vrtljacu. — I vi ovde? Kako mi je drago! — zgovori pak milotno smihljajući se, ali nešto prokšivo kot se pravoj kraljici dostoji. — Kako ste

lipe, moje drage družice! Sve . . . sve, po redu . . . Ali molim vas, izvolite mi se predstaviti, ar vas ne poznavam.

— Ja sam narcis.

— Mene zovu draguljica.

— A ja se imenujem bazag.

— Ah, kako lipa imena imate! Zaišta, krasna imena! — — Ali povite mi, drage moje, zač cvatete ovdje ter ste tako blažene?

— Mi dičimo Boga i Mariju! — odgovoru one svaka svojim glasom i dibokim osviđenjem.

... Dičite Boga i Mariju — ponavlja roža pri sebi zamišljeno — — — Kako mora to biti uzvišeno i lipo! — krikne pak oduševljenjem. I pita radoznala:

— A jesi li jur i vidio Boga, narcis?

— Nisam, veličanstvena Kraljica! Ali ljubim ga kot svoga Stvoritelja. — veli iskreno narcis. — I svako ljeto pri Goristanju služim njemu.

— A ja kinčim njegovu majku, Mariju u maju! — zazvonkeće draguljica.

— A ja slavim njegovo Vanebostupljenje u crikvi na oltaru! — gizdi se bazag.

— U crikvi na oltaru? Ah, govorite, govorite, mile moje! Kako je u crikvi na oltaru? — moli se sada roža u velikoj uzrujanosti.

— Na oltaru je lipo! Još lipše, nego ovdje u vrtu — povida blaženo draguljica.

— Onde su srebrni svitnjaki i zlatni moleći andjeli. A mi, kitiće, stojimo med njimi, ter im se milimo, dosle u crikvi glušu orgule i odzivaju se sve lipše jačke . . .

— Ah! — uzdahne roža srdačno i velikim glasom — Kad bi i ja mogla jednoč tamo na oltar!

Pak nagne tužno lipu bujnu glavicu. — — —

*

Čula je mlada divojka iz obloka ta uzdah lipje rože. I pomilovala ju je. Išla je u vrt, nakinula punu šakicu rož, vrgla je u bijelu vazu i postavila na oltar, na Duhe.

I bit će, da odsle zovu črljenu rožu Duhovska roža.

(1928)

SAMOGOVOR U NOVOM LJETU

(U Novo ljeto jutro. Miško sidi na ubrovi stielje. Jedna noga mu u čizmi, drugu si navlači.) — Hooorukkk! — Ne će. No ne će. Zaman je sve . . . Ko der, ću još jednoč sproberat. Hoooooo — Pravoda, da ne morem nutar, kad je čizma sva mokra. Rado b' znao, kudaj me j' nek ta šogor nočas domom peljao. Da me j' u kakovu jamu zavukao! Ali u potok. Vjere mu nij. Tomu ništvrindnjaku . . . Marica, hodi der simo! . . . Ali ća nek vičem, kad i tako znam, da ne će sada najpr dojt. Zjalava bi bila. Mer i ja ne bih, kad bi bio na nje mjestu . . . A moraš pojt, čizma, ako se veljek prekineš! Hoo—rukkk! — Zaman je, no! Sve je zaman. A jur drugiput zvonu k maši. Ča ću nek sada? U svakidanje čizme bih mogao. Ali te si to ne ću na Novo ljeto! Bi me lipo pogledali. Hm. A opet sam nek tri decije kanio spit. Pak je ih nastalo petkrat tri. Zaman nij ona mrrnjala, kad sam prohajao. Bolje me pozna, neg se ja sam sebe. Mer tomu svemu je nek natura kriva. Da, natura. Ništ drugo. Ča ću, kad mi se rači. Kad nek ne bih tako rado pio. Ali kad mi se jur rači pit, da nek ne bih vina pio. Bolje bi bilo pivo, a i laglje. Ali ako jur i vino pijem, da b' neg znao postat kod prve štuće. Ali onda dojde druga, pak treta, a za tretom dojdu tovaruši, a onda litari, jedan za drugim. Eh, ali sad ću sproberat za spravlje povuč. To b' bilo. Hoo—rukkk! — Hm . . . Kad ne će. Morat ću čuvat. No, ćujem, jur ide. Pak mi ništ ne će reć, da joj merkam na supu. No neka nek ide. A ja ću doma ostat. Moram. U jednoj čizmi to ne morem pojt na put. Velu, da kakovo j' Novo ljeto, takovo j' sve ljeto. No, Bog očuvaj! Ar sada j' konac ovomu pilu! Neka mi se noge zlamlju, na mjestu, ako još jednoč idem u krčmu. Zvana kiritofa, no pak i zvana mojega goda. Ali to će mi bit sve. A ča ja sprogovorim, to j' kot kad bi je u kamen zapisao. No ali ako jus i još na ki svetak pokuknem muru u krčmu, zato mi još ne će dojt gospodarstvo na bubanj. Premda su denas jur pinezi jako skupi. Pak kad i onako zna u jeseni cijeli tajedan curit, ča ću onda vas dan doma? Ali kad se človik u ljeti koč-toč s gnjojem mimo odveze uz krčmu, pak je vas potan i žajan. Mer nek na jedan špricer. No tako, ko se pak koč i ugoda, da nastanu tri? Ča j' po tom! Ali to nij istina, kad velu, da je pijanac nepopravljiv!

i. h.

(1927)

Zašle su u rezervirana kola hodočasnika dvi mlade gospe s bubikopfom i umjestile se med njimi kot da slišu s njimi pod jedno rešetko. Pravoda, ugodno im je bilo siditi med tako mirnimi i tihimi ljudi, kakovi znadu biti celjanski hodočasniki. Niti je nje gdo od naših mrazno pogledao. Samo vrlomu kondukeru su padale te dvi svrake med golubi jako u oči i trsio se je s lipim i dobrim, da je otrpavi. Neg ča su gospodje sidile kot zapečaćene na svoji mjesti.

Ali kad je jačkar izvadio iz žepa očenaše ter se glasno prekrizio, a drugi s njim, onda najednoč kot da bi bio gospodje i njihove mnogobrojne škatulje spuhnulo iz kupeja.

A zač? Mer zato ništ, ako gdo nosi i bubikopf. . . .

*

Teta Franca zeli su si sobom i njevu malu Maricu u Celje. No, a mala Marica se je nek potrkivala po celjanski ulica, toliko svega lipoga je bilo mande viditi okolo i naokolo i ne jednoč bi bila upala na nos, kad ju majka ne bi bili čvrsto držali za ruku. A iz crikve su ju morali teta Franca pod pazuhom odvliti van, tako se je bila jur udomačila pri Majki Božjoj. Kad su Maricu pak doma pitali, ča joj se je najbolje vidilo u Celju, dite je odgovorilo:

— A kad su se ono oni tri gospodini pri maši posadili na stolce. Tako su bili trudni — —
Pak sam čuo, da je bilo i med velikimi takove dice, — ki nisu još vidili maše s asistencijom.

*

Zaletila se je u Celju na jednom nugalju teta Liza na tetu Veroniku:

— Čuješ, duša, nisi li vidila kade toga našega? Ja ga jur od jutra iščem. Ali sve zaman.

— Hm. A ja ga ništ ne iščem pak ga jur cijelo otpodne vidim krez oblak siditi onde na dolnjoj krčmi. . . .

— O, ta grih smrtni! A bud, kako drugi muži vas dan lipo molu ter jaču va crikvi.

— Jo znaš, draga duša, mer i kipići kod celjanskih kramarov nisu sveti, ako si je ne daš posvetiti.

(1928)

IVE NAŠAO BOGA

U boju ga je bio zgubio.

Bilo je na frontu pri jednoj strahovitoj bitki s Rusi. Ive je ležao u šancu, a oko njega fučkale su i zabijale se u zemlju neprestano, kot da tuča pada, kogule od pukše i šrapnela. Ali on je ovput nek gledao jednoga Poljaka, ki je klečao da i četrdeset korakov kraj njega nasred jarka i držao moleći skupasključene, s očenaši zavite ruke u višak. Njegovo lice bilo je okamenjeno od straha, ali zajedno i svitlo, lipo i puno čara od prevelikoga u Boga-zaufanja. I zaista Ive nije mogao dugo okrenuti od njega oko i ta oblik pričinio mu se je u svojem držanju tako uzvišenim i nebeskim, kot koga človičja ruka ne more, a Božja ruka ne će oskruniti.

Nek stoprv po dugljem vrimenu se je Ive kraj obrnuo, da si ponovo nabije pukšu, iz ke je bio jur zdavno istrljao sve patrone. U tom hipu se zabije ravno pred Poljakom jedan granat, i človik se razleti na sto kusicev u zraku.

Onda je Ive zgubio Boga.

Nek najednoč. Prez osobitoga duševnoga potresa. Samo kot su jedni izmed njegovih tovarušev-vojakov zgubili pri bitka najednoč rič ili pamet, da su pozabili krez hipac svoje ime i rod, tako na mah je iskrnuo iz Ivine duše Bog, prez svakakovoga slijeda, kot da nije Boga, niti ga kada bilo. A s Bogom skupa istrlo se je iz njegove pameti sve, ča ga je na Njega opomenjivalo. U tom jedinom časku zabio je sve naučene molitve i zaman bi se bio silio da zgovori: Otac naš.

Niti su mu spočetka zadavale molitve i pobožnosti njegovih tovarušev kakove misli o Bogu. Samo po nekoliki miseci mu se je začela polako vraćati u pamet vjerska svist. Ali zajedno oživilo se je u njem i ono strašno dogodanje s Poljakom i sada se je njegov razum nastavio proti Bogu i odbio je samosvisno i slobodnom voljom svaku vjeru u Njega. Ar ga je držao uslijed toga pripetenja nepravičnim i nemilosrdnim.

Ali mućao je. Mućno i gorko stisnutimi zubi, kot zna mućati hrabren vošćan, ki zakriva u sebi kakovu goruču, tešku bol. I nije nikada ni mišljum, ni ričum oskrunjvao Onoga, koga je u duši oduravao.

No prava duševna stuka počela se je za Ivu stoprv, kad je došao iz fronta domom u oćev stan. Ar ta stan je bio jako bogaboječ. A Ive je za mnogo već i diblje poštovao i ljubio svoje starje, neg da bi im bio htio svojom nevjernošćum uzrokovati bol. Zato je pak bio njegov život u tom stanu pretežak, a kada ter kada skoro nepodnosljiv. Osebujno suprotstavljala, bunila se je njegova narav sa svom silom onda, kad je morao od dana do dana sa svojimi starji pri stolu skupa moliti. Ali nij mogao da se ugne. Ar kad je gledao pred sobom svoju majku s ključenimi rukami

i oca sijedom, pokorno doliprignutom glavom, onda su mu se uvijek noge u zemlju zabile. I ostao je; ali zapečaćenimi usnicami.

Majka je jur zdavno znala za njegovu ranu i mnogo se naplakala ter namolila za njega, a otac je samo kada ter kada čudno i oštro zasikao u njega oči, ali nij ga htio razumiti.

Tako je prispio jednoč Vazam. Minulo je bilo posle boja u očevom stanu jur već Vazmov, ali ovput je sidila hižna mati na Mličnu subotu pri večeri nekako srčena i odlučna za stolom. Vindar joj je podrhtao glas, kad je po večeri po odlasku oca zazvala sina:

— Ivel...

— Ča je, majka? — pita on mirno i ostane u sobi.

— Nešto bih te prosila. Je li ćeš mi spunit?

— Pak zač ne, majka. Nek recite.

— No, ali ovput mi moraš jur najper obećat, da ćeš mi uslišit, ča te prosim.

— Če bit to tako ča veliko, ili važno? — nasmiši se Ive još uvijek prez sumnjčavanja.

— Da, sinak, jako veliko i jako hasnovito za te.

— No, onda nek friško van s njim!

— A ćeš li me posluhnut?

— Da.

— No onda... Znaš, da je kod nas ta navada, da idu ljudi zutra u zori va proščejji moleći „Boga iskat“... Poj nočas i ti s njimi! — zgovori mati, a glas joj se zadigne od ganuća. Pak zdigne skupasključene ruke moleći k sinu i zaplakne: — Poj, sinko!... Prosim te lipo... za ime Kristuša!...

Ivino lice se na hip zamrač i iskrivi. Oči mu se zavrtaju u majku okrutno i divljasto. Pak odgovori srdito skrušenim glasom:

— A ča vi ne znate, da ja va to sve ništ ne...

— Neka mi ta grih zgovorit! — završne mati ljuto ter se nastavi pred sinom kot ognjeni arkanđeo. — Nek reci — digne opet miljano ruke k njemu — obećaj mi, da ćeš pojti!

— No, ko vam je toliko do toga, ne marim. Ali samo zbog vas... Pak ako bude i Marica onde! — reče sada Ive nehajno i trgne lagano s rameni ter se otpravi iz hiže.

— Bit će i ona onde. Va tom sam sigurna! — krikne mati još za njim blažena i prez nenavidnosti. Njoj je sada svejedno, bar pod kakovom zlikom spravi sina na ta put. — — —

Ta vazmena noć bila je u svojoj mučaljivosti i misečnom biliu prekrasna; a uza to, kot su se pobožniki, zamumljani u jupe ili škure rupce, ovde i onde izbadali ispod vrat ter se pred crkivom sakupljajući tihim-tupim glasom pozdravljali u ime Jezuša Kristuša, činila se je i nekako tajanstvena i spominjala na navade starodavnih kršćanskih vijekov.

I Ive se je pridružio k tomu čoporu i stao med ditiće. Velje potom zamolio je jačkar litanije, a neredna skupina mladoga i staroga ljudstva razvijala se u dostojanstven red i ganula po tihoj ulici van med polje.

Sada bi bio človik zaista držao te ljude, kot su ishadjali iz sela ter se srdačno i pobožno klanjali: **Smiluj se nam**... **Smiluj se nam**... za grupu učeničkov i učenic Kristuševih, ki idu na Vazam u zori pod peljanjem Petra apoštola pohoditi Spasiteljev grob. I nje same je počela očividno zauzimati takova čut i kad su zaoblčili okolo po vrhi i pod sveti kipi naložene, slavno plasajuće ognje, nastalo je njihovo molenje sve glasnije i vihornije, a duše dizale su im se dobitno u višine kot da se staju s Kristušem skupa iz groba.

No, za to sve nije Ive ništ znao. Čutio se je osamljen i kot nepozvani gost na jednoj osobitoj svečanosti, ku nije razumio. Ter se je nek uvijek najzadogledivao, je li će upametzeti Maricu, a ona njega. Kad je opazio nje žutkast rubac, ki se je izbijao svojom bojom (farbom) jasno izmed škurih glav, nešto se je umirio i koracao podano, ali s praznom dušom i prez misli u redu.

Tako su pohodili kip Marije, a na drugom nuglju hatara kip svetoga Jožefa. Nazadnje se je krenuo jačkar na groblje i postavio se svojim ljudstvom pred kip Raspetoga. Ovde se Ive već nije mogao dalje strpiti ter se je povukao najzad kraj žen uz plot, izvadio jednu cigaretu, da si zapali. Ali na to su ravno hodočasniki zapjevali jednu osobito lipu i nuju melodiju, tako da je Ive opet metnuo cigaretu u žep i začeo poslušivati. I sada je prviput hitio oči nekim zanimanjem na križ, komu se je ta narod tako oduševljeno klanjao.

To je bilo zaista vrlo osobito propelo. Stup; na njem pleheni kip raspetoga Sina Božjega; ali ov je bio samo s desnom rukom i nogami prebit na svoje drivo, a glava mu je pak liva ruka s gornjim tijelom skupa visila u zraku, skrivljena i prekučena k zemlji.

Ive ga je gledao dugo u čudu i nije znao, je li će mu se nasmijati, ili ga pomilovati. Kašnje se domisli i zapita jednu, kraj njega stojeću stariću: — Teta, ča j' tomu Bogu?

— Ona zdahne i veli pomilovanjem:

— A lani je strelja udrila u njega... Dabome, sinak, Bog se još nit svojemu vlašćemu sinu nij smilovao.

Ivu ta prosta rečenica udari u čelo kot bat.

I počne ju kot u nesvišču ponavljati, zbrajati, polako, razredno i tvrdim naglasom kot da će svaku rič iščrpiti do dna: **Nit svojemu vlašćemu sinu se nij Bog smilovao**... A svakiput, kad bi ju zgovorio do kraja, pade pred njim jedan zastor — dva, tri, četiri, a za svakim zastorom otkre mu se svitavo put, puti Božje providnosti, tajni, ljudem nerazumljivi, ali pravilni. I on je othadjaov u duhu s timi staričevimi riči kot s nekim čudotvornim geslom ili ključem sve dalje i diblje po ti sve jasniji puti... Kad pade i zadnji zastor pred njim, zasviti mu najjednoč u duši: cijela Pravičnost...

Nato digne oči gori.

Ljudi su bili jur otišli.

Nek sam Raspeti je stajao pred njim, sada u nekom veličanstvenom obliku. Misec, ki je istom izašao ispod oblaka, zablinuo je križ svojom

srebrnom bojom (farbom) i pleheni Kristuš visio je u ovom hipu nad grobljem nalik bijeloga andjela s raskritim krilom. Kot da Milosrdnost zakriva svojim krilom aldove, ki su morali pasti zavolj Pravičnosti.

Ive je razumio tu, tako naravnu, ipak čudnovitu priliku. Došlo mu je na pamet, da pod tim krilom spava, mirno spava i on Poljak...
Pokleknuo je pod križ, zagrlilo ga i nagnuo glavu na noge Spasiteljve.

(1928)

NJEGOVO POSLIDNJE GORISTANJE

Vani se je smihljalo protulice.

Na vrći su si fućkali črni kosi.

A on je ležao u svojoj postelji kot kip sveca iz žutoga voska.

Dugo, četrdeset i devet ljet se je kot farnik mućio sa svojimi ljudji. No, ne samo mućio, ar je imao s njimi katkada i veselja, a on si je dilo sa svojim narodom, vjerno kot otac s familijom, dobro i zlo. Ča j' Bog dao.

I još bi se bio dalje naganjao i napinjao, premda je u zadnje vrime jur na palici hodio gori u crikvu, da mu biskupljeva oblast nije poslala silom kapelana-pomoćnika.

Neki, ali samo neki, bili su mu jur zamirali, da ne će popustiti fare, do broga dohotka i tako ča spodobno. No Bog je vidio njegovo srce, da ono nikad nije hlepilo za tim, niti ga to vezalo k svojemu selu.

On je imao druge uzroke. Uzroke, ki su bili za mnogo dablji, finiji, nego li bi si je mogao ikada rastumačiti jedan prostak.

Starčeva se je uljudna i topla duša naime samo toga strašila, da će dojti za njega doba, kad već ne će moći primati ljubezljive i dostojne poklone svojih vjernikov i odzdravljati smihljajući se dobrim starcem, ki su nekada s njim skupa bili mladi muži u selu, pak su s njim skupa osijedili, obilili prignuli se i polegali kot uvenula trava do tal. A i dice ne će već biti okolo njega, ka ćedu ga, kad se malo prošeće, drmati dražesno za kutu ili loviti svojimi mekimi, toplimi rukicama za košćate, premrle prste. Samo ćedu se uzirati na njega četire sure, gluhe stijene neke varoške hiže, a sluziti će mu kakova sva ubrundana starica, koj on ne će biti ništa drugo, nego djelodavač, ki će joj plaćati misečno toliko i toliko šilingov.

Ali zato je stari farnik vindar primio poslanoga mu mladomašnika dragoljubno i svom toplinom svojega ostarnuloga srca. Stisnuo ga je na prsa prez ljubomornosti i ne kot takovoga, ki će slijediti za njim, da mu od ljubi narod i zagazi njegov trag (slijed) po seoskoj ulici, nego kot brata, komu će on, stariji brat, ostaviti jednoč skupnu očevinu, na novu skrb i novo rascvitanje.

To je i mladi človič odmah očutio. Jako ga je velje prvi dan razdragalo,

kako je starac dao samo zbog njega prostiriti u velikoj, kićenj objednici na večeru i trsio se, da ga svojim povidanjem toliko zabavlja, koliko je nek mogao. Zato je i on vraćao rado, moremo reći oduševljeno, pazljivost bolesnoga svojega principala (predstavnik). I nij mu se grostilo, da poslušša po objedu i večeri i kroz dvi ure dugo starčevo dugočasno i mnogokrat ponovljeno putovanje po Štajerski brigi i Alpa, ni da mu nažge i po dva-deseti put lulu, dokle ju je starac iskurio do dna.

Bio je med dvimi duhovniki najlipši sporazum.

Medjutim se je starac još koć-toć odvukao do crikve k svetoj maši, ili do koga betežnika. ar iako je sve drugo smio i kapelan opraviti, toga ipak nije dopustio, da pripravi i otpravi njegove na zadnji put ki drugi, nego on, farnik.

Ali malo po malo je pak vindar popušćevao. Umorila ga je pomoć kapelana. Njegove su pretegnute žile po ređu popucale kot žice na stari, neigrani gusla, a marcijuš ga je konačno zvalio tamo, kamo puknule gusle slišu, u kut, na postelju. — — —

Vani na dvoru cincale su male sinice.

Na obloki hiže potancovalo je igralački protulično sunce.

A stari je farnik ležao u svojoj stelji mućeć i mirno. Ar je bio Veliki petak, kada je i Kristuš, njegov Meštar, trpio.

Niti ga je smio gdo ta dan s čim zabavljati. Samo mu je mladi kapelan štao zglasa iz Svetoga Pisma „Muku Kristuševu“ polag svetoga Mate evandjelista.

Ali na Mličnu subotu ujutro, kad su pri maši kapelana zvoni zaglušali, zajujuknuli na Gloriju, bolesnikovo blaženo-trpno lice se je najednoč prominilo na izraz neobične, mućne uzrujanosti, a oči mu zaplასali kot dvi goruće sviće iz dibanjka.

I od sada je, kad ga nigdo nije dvorio u sobi, većput pokušao, da se digne na postelji. Ali njegova glava je uvijek opet nek klonula najzad na podglavaču. A čim je minulo podne i sunce se na nebu počelo nagibati k zapadu, tim je betežnik nastajao sve nemirniji i razdraženiji i stenjao ter uzdihavao, jalno i glasno, da se je pričimio on, najstrpljeniji bolesnik na svitu, svojoj okolimi vrlo čudan.

Medjutim su njegovi oči katkada kot ostaklenili i zagledali se negibljiivo u neku točku u sobi. Kot da betežnik otvorenimi očima sanja.

I zaista je sanjao. Sanjao je blaženo i užitkom od onih mnogih veličajnih procesijov na Mličnu subotu u večer. Jednoč je vidio sebe kot maloga dičaka-ministranta, kako je — po malom kraju doli, a po velikom kraju gori — koracao u bijeločrjenoj crikvenoj prateži pred Ježušem ter mu onako radosno zvoncao svojim malim zvončićem. I to je bila uvijek najsjernija ura njegovoga ditijskoga života... Pak opet, došlo mu na pamet, kot da bi danas bilo, kako je kot mladi farnik pred kimi četrdesetimi ljeti opravio svoj prvi vazmeni ophod u ovom selu. Kolikim svetim ponosom (gizdošćum) i mladenačkim oduševljenjem je držao onda u ruki to Božanstvo i upirao je na svoje prsi. A mladina — cvijeće — pred njim, mladina za njim... Ali i onda je dizao najveć njegovu dušu pogled na starce

i starice, ki su, dokle su im bijeli-sijedi vlasi smišno prhatali u aprilskom vjetriću, onako mladi i friški jačili: „Aleluja, hvala Bogu. Aleluja.“

I najednoć se bolesnik već nije mogao strpiti na postelji — — —

Kad se je kapelan po skupnom zvonu za Goristanje popašio u sekrestiju i otpro vrata, njegove su se noge na pragu zabile u tla. Nasred sekrestije stao je stari farnik, a crikvešnjak je bio očivideć u velikoj neprilici i dvojbi, di li će mu zaistinu obisiti plašč ili ne.

Pak je kapelan skoćio najper i zaviknuo:

— Za volju Božju, gospodin farnik! Ča kanite stvorit?

— A ophod ću obdržat! — odsikao mu je starac takovim naglasom, ki je hotio da prekine svako dalje prigovaranje.

A njegov mladi drug se i nije već opirao. Nego si oblikao svoju bijelu košulju i sprohodio svojega principala u ćudu i strahu k grobaku.

Onde je, kod Groba, starac zgrabio Božanstvo u ruke, odgazio s njim najper pak se je na velikom oltaru zaštrčio s njim, ravno i snažno, a da mu još ni ruke nisu podrhtale, i zavrismo do drhtavim ali velikim glasom, kot će pravednik, kad se na Sudnji dan goristane i zagleda svojega Spasitelja u velikoj diki: „Stao se je Kristuš gorika.“

Pak ga je, Kristuša, odnesao van, u selo, med bijele hiže i zelene vrte. Ne on, starac, ga je nosio, nego nosila je starca i Božanstvo neka tajna, nadnaravno sila.

Ondesao ga i donesao najzad u crikvu. Po zadnjiput.

Na Vazam u zori, ravno kad su pobožne žene, Marija Magdalena, Marija Jakovljeva i Salome dospile k Kristuševomu grobu — našli su staroga farnika mrtvoga, ali s odličnim i slavodobitnim smiškom na licu.

(1929)

NA NOVO LJETO

— Duša susjeda! — doleteli Luce rano jutro k Roski.

— Ča je? Za volju Božju! — skoći Roska iz zadnje hiže.

— Povi der mi nek, ča to zlamenuje?

— Ča? ...

— A znaš, draga duša, kad sam denas jutro otprila kuhinjska vrata, sidi na strihi ravno pred vrati jedna črna mačka s bijelimi očalji oko očiju; a da va cijeloj našoj okolici, čer do dvajsete hiže nigdor nima črne mačke.

— Ah! ...

— Pak mi se j' činilo kot da mi se j' i s prvom čampicom zagrozila.

— Nek činilo ti se j', veliš?

— Ej, činilo! Zaistinu mi se j' zagrozila.

— Neka me! Pak ča b' to zlamenovalo?

— No, zato sam došla, da te pitam.

— Duša, ja se va tom toliko razumim kot naša stara šeka ... Ali da to ima ča zlamenovat, to j' sveto! ... A stoji! Znaš ča? Zritnimo se k Tarčevoj Soli. Češ vidit, da će nam ona povidat ... Čekaj mrvu. I ja idem s tobom. Nek veliki rubac ću si na se hitit.

— Šola, ti češ znat! Ča je črna mačka s bijelimi očalji na Novo ljeto?

— Zač?

— A ovo Luci je denas jutro jedna takova pred vrati sidila.

— Jej, tako to ne!

— No bud, da je to zlo?

— Ili zlo, ili dobro! ... Nek sad ne znam ... Bižite friško jedna po Plehenuvu Doru! Ona je pravi stoljetni gatar!

— Leti tako, Roska, po nju! — — —

Za tri minute je Roska jur najzad s Dorom. Pak počne Dore Lucu potanko ispitati:

— Črna mačka s bijelimi kolobari oko očiju, veliš?

— Da, draga duša.

— Pak i zagrozila ti se je?

— Da ...

— A kamo joj je rep stao?

— Rep? ... Mislam, gori.

— Aha! ... Čekite nek ... Tako: črna mačka, bijeli očalji, rep gori ... Hm, hm ... Poštentajte još, — brunda Dore zamišljeno preda se.

— E! — javi se sada gospodar Štefe iza stola. — Ništ si nij triba ovde glave lamat. Ču vam ja razvezat tu ganjku!

— No! — sumnjivo ga poškilju žene.

— A ča. Svezat vas, sve četire va jedan snop ter mlatit po vami da i uru s poldrugim drivom (s cipi), a nazadnje vas pušcat po Golom brigu doli. Pak kad budete zdola, dobar stojim, da ćete sve znat.

Rekao je i pocinuo črno ispod fajfe.

(1927)

NA TAKALU

Nije lipo, a ni istinito, ako se naši stari oci uvijek nek s jednom kupicom črljenoga vina u ruki prikazivaju svojemu današnjemu potomstvu. Ar ako su naši stari i rado pili, ali od toga nisu dostali — gute. Zato, da ovo zlostavljanje njihovoga spomina popravimo, evo, dat ćemo im jednoč u ruku — jedno črljeno jaje. Pak ćemo se, na Vazmeni ponediljak, odšetati s njimi van, na Šuševski put, na takalo.

Na takalo?

Da. Na takalo.

Mnogi čedu si znamda misliti, da je ovo opet kakovo novo ukrivljanje. Ar ki muž će si zeti danas črljeno jaje u ruke! To je istina. Valujemo, da danas još nijedan školar petoga razreda ne vjeruje već u pticu Golu, niti u maloga Jezua, ki božićno drivo donese, niti ima mnogo interesa za črljeno jaje. To je vjera ili igra nek onih najmanjih, ki su stoprvani ili ljetos počeli hoditi k gospi učiteljici u školu.

Ali nekad, u starji časi, bilo je drugačije. Onda su si htili ovako na pro-tulice, kad je kos priput zafučnuo na vrtu, ljudi s njim skupa fučkati; onda su se, kot i zeci na polju, mladi i stari jednako rado igrali vani, u zelenilu, i niti su se veliki ditići, zreli jur za pukanje, sramovali na sjeno-koši labdu rižati, niti stari muži s črljenim jajem takati.

Hja, ćete reć, onda je još bilo u ljudi prave, naturalne dobre volje. Pak dodajmo još: i ljubavi. U onoj zlatoj dobi je htio kum kuma po obrazu pogladiti, kad ga je htio na putu sastati, pak mu je htio onako slatko i drago-ljubno reć, kako to danas još ni zaručnica sa svojim zaručnjakom ne zna učiniti: O, dragi kumel!... Pak zač? Nisu li jur i onda ljudi jili uborka na kiselom octu, a ne na limonadi? Da, ali politike nij bilo. To je: onda su još nek grofi i čizmari politizirali, a oni drugi su mirno doma djelali, lju-bili i povekšavali se. I još velimo onim časom: Ti blaženi časi!... A bud, danas si paor jur principijelno nek s Heimwehr-svićicami, a njegov te-žak samo s GÖC-svićicami zapaljuje fajfu; ča već: danas si jur i divojke — jedna seipela, a druga tomšića stišće u molitveni knjiga na svoje srce. No ter pak, kako izgleda današnji svit? Kot kad je pri porodu jednoga ditieta čuda bab...

Ali hajdmo jur jednoč na takalo.

To takalo je bilo, kako smo jur spomenuli, na Suševskom putu, razum-ljivije rećeno, u jednoj maloj uličici sela blizu Longitolja. A ono nije bilo ništa drugo, nego jedna, tri-četire metare dužička jama, ka se je lagano spuščala pod zemlju, a završavala se u jednoj, kot jaje velikoj dubi. Sve-jedno nije bilo tako jednostavno jedno valjano takalo napraviti; nego i ono je imalo svojega meštra. Pak izvršnoga meštra. Njemu bi u današnjem demokraciñnom svitu najmanje gospodin inšpektor ili gospodin direktor govorili, ali onda su mu nek htili reć: teško. Ta teško su htili svako ljeto jur na Veliku subotu takalo ponoviti i pomesti pak su se htili još dvakrat spati leć; dok je prispio Vazmeni ponediljak...

Škoda, da niste bili onda onde, na Suševskom putu. Ar jedan takov Vazmeni ponediljak u črnoj tiskarskoj farbi izraziti jako je teško.

Nije to bio ni sajam ni kiritof, nego — ča izu reć? — slava ili god črlje-noga jaja. Svakude, po svoj prostoriiji ulice, sve samo žuta, zelena, plava i črna „črljena“ jaja, da je človljk doslovno — na jaji hodio. Ovde su se ditički raskoraćeno breali u nje, onde opet stupački, a u tretom kolobaru „iz ruke“. Med ovim su pravoda pojedina jaja i desetput izminila svojega gospodara, dokle nisu završila svoj let kade u grabi ili na hrptu, a ne rijetkokrat i na čelu koga vkanljivca. Razumi se po sebi, da se ta minjba

jaj nij godala onako glatko, kot kad gospodin diti kipiće dilu, nego uz urne-besnu viku i larmu, vučnju i tučnju, ka bi bila i medvida zbludila u njego-voj škulji, kad bi bio onda još, u aprilu, drofnjao. A da budu imale i žene Suševskoga puta zač vikati, jedan je opiti kučebor zgrabio svoju ženu za vlase, pak kad mu se ona nij dala, onda se je s jednim mesarskim nožem zmaknuo za njom po selu van...

Kad su mladini črljena jaja ili krajcari zmanjkali iz žepa, onda se je postavila uz takalo i smirala u muže, kako se oni, veliki, znadu igrati. I znali su se igrati, onako pravom odanošćum kot i dica, premda se je na-hadjalo med njimi jur i starih, sijedih. A uz to je bila njihova igra zaistinu vrlo jednostavna. Glejte: Teško su vrgli svoju nogu, ubutu u čizmu, na vrhunac takala, a muž su lipo poredili uz njihovu čizmu svoja ko-kakova jaja. Nato su teško odmaknuli čizmu, a jaja su počela, čagod su mogla, bižati; čije jaje je u škulju dospilo, no on je dobio. Ali — vjerujete ili ne — konjska utrka na bečkom Krieau-polju ne izazivlje u publiku toliko oduševljenje, kakovim su ti muži i njihovi mali gledaoci sprohadjali trča-nje i prekobaćevanje jaj po takalu doli. „Drž se, malo!“ „Ne daj se, žuto!“ „Zadjij to plavo!“ „Hiiik, sljeklje!“ „Dalo kada, kamo ćeš, črno!“ „Hooop!“ — ovakovi, uzrujani i glasni krčki su se izmicali pri svakoj turi jaj iz snažnih muških grlov, a mladina kraj njih je upravo vriskala od uživa-nja ter pucala od smiha, osebito onda, kad je ko jaje nasred puta „upišalo“ ili se od muke razdvajilo, doklegod se nije jedno od smišnih bižatev zabilo u dub.

Ali stalo se je katkada i tako, da je Štefimo črno i Ivino črljeno jaje na-jednoč, to je: svako nek s pol glavom dospilo u škulju. Onda se je navadno razvila med gospodari vruća glasna borba, ka bi se bila mogla lako razdra-žiti i do boja. Ne mrbit do kakovoga-takovoga boja. Nego do tako strašno-ga, u kom bi se bilo toliko krvi proljalo, da bi bio med Šopronom i Kise-gom jedan divljjetni junac do pasa u krvi plavao. Nut, sve ovo bi se bilo moglo dogoditi, da su Štefe i Ive slučajno dva kraljici. Pak mislite, da ne? Ako su dva engleski principi mogli pod imenom črljene i bijele rože izazvati stoljetni boj, onda nije isključen ni takov boj zbog jednoga črnoga i črlje-noga jaja.

No, na sriću cijeloga Gradišća budi rećeno: Štefe i Ive su bili nek dva prosti seljaki i premda je bio prvi dobar paor, a drugi siromah hižičar, nisu si jedan drugomu niti krijaće zrižili s glave. Nego na tečinu rić se je sva banda ponovo takala. I tim je bio takov slučaj uvijek potpuno riješen. Pravoda, u oni kršćanski časi.

(1931)

NEDILJU PRED MAŠOM

- Ljudi kršćanski! Ča 'vo zvonu? To nij jur po drugiput?
— Bome, po drugiput, majka! — veli školarka Marica, pak si zame očenaše ter prodje.
— No, onda glej, da se popašiš, Joško! Ča paljuckaš va toj vodi! Ti bi jur mogao zdavno kod crikve stat!
— Da, da! — odvratí ditić Joško ter komotno burburučka s vodom va laburi: Brrr . . . brrr! — Mer ću još dospit. Kade je još skupni zvon!
— Da, ti imaš svenek lazno! Cijelo jutro se nek lehariš po stanu ter si cigaretijine frčeš, a onda pak dojdeš svakoput nasred prodike! . . . Glej, da se jur jednoć umiješ. Pak 'vo ti je čista košulja!
— A kade su moje svetačne čizme, mat? — više otac iz prve hiže, ter biži va hlaća simo-tamo.
— Tvoje svetačne čizme? A ča ja znam. Ča ću ja i na tvoje čizme merkat? Išći si je!
— A još vam je šujstar nij najzad donesao! — dovikuje mu kćer Jele iz zadnje hiže.
— Ča? Još je nij potplatio ta . . . ta . . . tolovaj! A jur su da i tri tajedne kod njega na kvartiri! . . . No, onda ja ne ću pojt denas k maši.
— Ča? Ti kaniš denas doma ostat? Na ovakov svetak! Ču ti ja! . . . Glej, da si veljek stare nabiksaš, pak hajdi s tobom!
— Da, sad ću si počet stoper čizme biksat! Sada, kad je jur drugi put odzvonilo! . . .
— A neka je! Na, 'vo su ti tvoje stare čizme, pak si je veljek nabiksaj! Ajnc-cvaj!
— Ali čuješ, mat, va stari čizma, na ovakov dan!
— Čizme su čizme, da su nek čiste! Ter ne preprđaj dalje! —
— A čuješ, Reska, kade je moja krljača? — javu se opet stariotac.
— Ča me i vi segerate? A onde će bit, kade je svenek. Na klinecu za tramom!
— No, ovde je nij.
— No, onda ju je vrag požerao!
— Poglej nek, da je nij! A prez krljače to ne morem pojt, po ovakovom vjetru!
— Jezušmarijajožef! Ovde mora človik zdvojiti! Svakomu bih nek ja morala sve pod nos sunut! A kada ću ja supu skuhat? Pak onda se još i sama ublić!
— No, čega nij, ko nij! — zdvajao je po hiži stariotac.
— A da čija je ovo krljača? — doteče gospodarica u prvu hižu, ter skine jednu krljaču s trama.
— A bojse, da j' moja! Koder? Da, moja je . . . Nek ča ju je ta gauženjak, Ivac, opet na krivu stran obrmuo . . . No, ću mu ja skresat, kad dojde od maše.
— Majka, ja sada idem! — veli divojka Jele.

— Čekaj der! Ča si si to za rubac svezala? Opet svilnoga? . . . Ne ćeš si veljek onoga končenoga!

- Ali! K kostimu si to ne morem končenoga! Jako ste smišni!
— Nek glej, da si ta rubac veljek razvežeš!
— Nnnnee! — zamrjni divojka, i fuć na vrata van.
— Teremtete nigda! — više otac iz prve hiže. — Ja ne morem va 've čizme nutar! Mat! Donesi der mi mrvu loja, da si je namažem!
— O, Bog Nazarenski! Ča j' 'vo za ljude! Nigdor si ne zna sam pomoć! Svagdir nek ja moram bit nazoči! . . . A i ov mesar, ča mi je nek denas opet za meso dao! Nikarko se ne more skuhat! . . . Bože, Bože, kad ću ja nek denas va crikvu zajt? . . .
— No, sad sam gotov! — reče gospodar zadovoljno, ter si zafrče mustaće.
— Pak glej, mat, da se ne zakasniš. Ča toliko fufnjaš ter se stičeš kot pazdac va rešeti. Veljek ćedu skupa . . .
— Ljudi Božji! Sad mi još on v' oči meće! . . . A kada bi vi svi prez mene va crikvu zašli? Ha? . . . Glej, da mi se šeraš!
— No, mer jur idem.
— Čekaj!
— Ča je zopet?
— Da ča je? A uši na čizma ti vangzledadu, ti neseba, ti!
— Glej, glej, pak zaistinu . . .
— A i krljaču si si obrnuto vrgao na glavu!
— Čju, dalo kada! Mat, ti si svejedno ča vridna.
— No, nek glej, da mi sada jur skrsneš!
— I otac skrsne; a ditić Joško za njim.
Medjutim su počeli jur i skupazvoniti.
Gospodarica si nek nabrcna na se pratež, pak zabuši vežna vrata i spukne ključ.

I kot se popašci po strihi van, najednoć joj odlane, kot jednomu lajdinontu, komu se je konačno ugodalo svoju kompaniju od regrutov vagnati u švarmliniju.

(1928)

BOŽIĆNI OBJED

Mladi hižni otac Štefe vrže villice na stol pak puhne. I s tim dá zlamenje, da se j' pošteno najio. Onako po svetačnu. Ali danas se ne digne odmah od stola, da ide još napojiti blago — pak onda će se moliti — nego si obriše mustaće s liva i desna, pak se nasloni na lakte ter onako s boka pošklji na ženu i veli:

— Čuješ, mati, bud je denas Božić?
— Da. No pak onda? — odvratí Katica i jur nešto sumlji u sebi.
— No, onda bi se šikalo, da bi sada donesla i vina na stol . . .
— Vina? A za koga? Ja ga ne pijem, dica ga ne smu, a ti ćeš ionako na rastok. Ako denas ne, onda zutra.
— No da. Ali glej, denas je Božić. Pak jednoč mora človik i svoje vino kušat, no ne? Pak i tebi ne bi škodilo, kad bi ga kupicu spila.
— Češ je još dospit spit na lkop pak na žatvu i mlat. Ionako ga ljetos nij čuda. A ča mene naliže . . . Pravam ti ja te tvoje kiselice!
— Češ si tako mrvu cukora nutar. Ja ti to frgunam. Ter mi i ti frgunaj na denašnji svetak par kapljic.

— No vidim, da ti jako pačka na nje, ter ne marim . . . Ali iz koga lagva ću ga znet?

— A s velikoga. s

— Zač s velikoga? to ne ćemo prlje velikoga načet, kad je i mali lagav ovde.

— Ti ga nek zami s velikoga. Ja ti velim.

— A moreš ti reć ča ćeš, ja ću ga svejedno nek s maloga znet! — veli žena, pak se digne. Zame jednu flošu s police i projde najzad u pivnicu.

No ali, još si Štefe nij jako nametao fajfe, jur Katica i doteče najzad. S dignutimi šakami i črljena kot poka.

— No, ča je? . . . A kade j' vino? — pita Štefe nekrivo. Ali zboog veće sigurnosti svejedno nek stisne glavu med ramena.

— Da ča je? Da kade je vino?! — ide gospodarica šakami nada njega. — A tebi va čmari, ti požrnjak, ti!! . . . Reci, kada si dospio pol lagvića zlokat? Ha? Ti! Ti!

— Gdo? Ja? Nuder me neka tako krivo, žena! — Ja ljetos našega vina nisam ni vidio, a manje pio.

— Česa? Ter ćeš još tajat? Bog Nazarenski!

— Kako da ne ću. Ča nisi ti bućicu (Heber) veljek po trgadbi shranila? S čim bih ja bio prez nje do vina došao? Ha?

— Da š čim? Ti farizejuš, ti! . . . A ča je ono za šurlicu od sulice pod velikom kadom va pivnici? He?

— Šurlicu veliš? Pod velikom kadom? — Hm, tu je morao naš mali onde ostavit.

— Ne, to nij bio naš mali, nego to je bio njegov veliki éaća. Znaš! S tom si ti, ti sam, vino krao i cicio!

— Ča krao? Mer sam svoje pio!

— Aha! Sad si tako svejedno opstao, da si je pio.

— Da! No pak?

— Ča, no pak?

— No pak . . . ča mu nisam ja gospodar?

— Da, ali na tom vinu je i moja muka, znaš!

— Ali ti si rekla, da ga ne ćeš! A dica ga ne smu, ter gdo će je onda spit?

— Ej, kako ti znaš človika dostat, ti fajna ptica, ti! . . . Ali zato si svejedno krao! Grih si učinio!

— Ali posluhni me, Katica! Nekamo se ravno denas, na ovako velik i svet dan karat! To je još veći grih!

— No, ti moreš najveć od velikoga svetka govoriti! Lipo si se na njega pripravljao i postio! . . . Cijeli advenat si pomučé lokao i mene, tvoju ženu, vkanjevao . . .

— Ali zato sam i zdrav ostao, draga moja! Ar i poslovica veli: Već je vridno litar vina neg tri vidar medicina! . . . A moje zdravlje je i tebi pravo, ča ne? Ar ča bi 'nako s manom, kad bi mi morala vajedno nek krpe metat na trbuh, ha?

— No, na 'vo bi znala ča reć.

— Ali radje neka! Neka! Duša draga! I umiri se jednoč. Vidiš, i andjeli su nočas jaćili: Mir ljudem na nižini . . .

— No mer to je sada i tvoja srića, da sam je ja čula! Ali ti, ti je nisi! Ti grišnik, ti! . . . No, ali prekrizimo se jur jednoč.

— Da, prekrizimo se! — rekao je i Štefe gorljivo. I još nikada nij tako lakim i zahvalnim srcem molio po objedu kot ta dan. Da je nek ta teška ura tako srićno mimo njega prošla . . .

(1938)

NAROD, JEZIK I PROSVJETA

PROTULIĆE — GORISTANJE

Kad sam se kot mladi djak učio u Šopronu, bili su mi svenek vazmeni prazniki najdraži. Školska skrb, ka je me stiskala još i na putu k domu, razružila mi se je odmah od duše kot zrela lupinjka, i blaženo sam zdahnuo, kad sam došao na stazu kroz lozu i zadahnuo u njoj protuliće. Na visoki rasti su jur pucali pupki. Pod zelenim grmljem i cvatućim glogom čučale su dušeće ljubičice (fajgulice). Širom po lozi žutili su se jaglaci i šarenile tratinčice, a mati Zemlja je slasno odsapala pri rodjenju novoga žilja i cvijeća. Sa srcem punim protulićnoga veselja pogovarao sam se glasno s kukovačom, ka je kričala med drvljem. Protuliće je, Vazam je! — reklo mi je srce blaženo, ter sam se skakujuć pašćio domom, kad sam si mislio na goristanje. Kad mašnik zajati s punim grlom: „Kristuš se je goristao!“ a korus, staro i mlado, mu odgovori: „Aleluja!“ Pak se ganu redi. Zastave prhaću na protulićnom vjetru. Na oblaki goru sviće....

Protuliće, goristanje nature je svako ljeto, i dobar, blažen je on človik, ki mu se zna veseliti od sve duše. Ali lipše, slavnije je, kad se duše, kad se narodi zbudjaju, i ki ov hipac upametzame, razumi, srićan je i svršen človik. Ar i narodi imaju svoja protulića, dobe, ke se skažu i minjaju nek rijetko i zvečega nečekano u njevom životu kao repatica na neizmjernom nebu; dobe, kad se strese i zaruje najednoč po stoljetnom snu njev duh kao lav, kad im se otpru duša široko kao sunčena roža, i pokažu pred njevimi očima nove okolnosti i mogućnosti života, žile natežu na nove zadaće i na njevi ussti rodu nove jačke.

Ovakovo protuliće su htile zbuditi u hrvatskom narodu Gradišća „Hrvatske Novine“, kad su u Božići prošloga ljeta zatrubile iz sve moći nepozabljeni krik Miloradića:

„O Hrvati, narod mali,

Stanno gori, dost smo spali!

Prestat mora dugi san —

Zora puca, bit će dan!“

I zadrhtetala je od blaženstva i straha najednoč duša mladencev, ki su spustili ov sveti proglas (poziv) kroz usta i pazili s pretećenimi očima kot vojni stražar, ki zakrikne u škuri, spavajući tabor: „Jutro!“ Glas njev je izašao, protulićni vjetar je puhnuo i rastekao se po gora i dolina Gradišća, ali nek od malo krajev je došao srčen odziv. Mnogi spu još dalje u svom zimskom snu. I kot pogledamo po Gradišću gori-doli i čekamo zaman na njev odgovor, čini nam se, kot kad bi bio naš narod jedna pofurena, premrla lozica usred drugih narodov, čiji nacionalizam, rodoljubav gori ravno sada najžarkijim plamenom, plasa do nebes. Nek o d o l se giblje, sušan j šušnja, nek prosto cvijeće se javlja i zdije glavu; nek mladi hrastići, grmi se zelenu i razglasuju oko sebe svoje protulićno veselje. Ali stari, visoki hrasti škuro i golo strću gori k nebu. Zač? Ne vjeruju protuliću? Tišu-muču i ništa ne govoru. Nego kad proteče prik njih protulićni vjetar,

brsaju se zle volje jedan drugoga kićem, glavami, ter si šušljaju kritično. Na mnogi još i pupka nij viditi, a projt će jur vrijed protulice i dojt će vruće ljeto . . . Zač pak imaju kiće? Nek zato, da nosu snig na njem u zimi? Ili da se gavranu na nje posidju i gaču na strah sve loze svoje žalne jačke? Oj, stari hrvatski hrasti, stresite vaše uzvišene korune! Prišlo je sveto Protulice. Doba se je spunila. Postavio nam je život veliko pitanje: Živiti ili umriti. Pogubiti se, ili si podužiti život na još jednoč četirasto ljet na ovoj tijesnoj diaspori-rasipanosti. I mi smo odgovorili na ovo pitanje u ime svega hrvatskoga naroda: Živiti, živiti! Položili smo našu mladost, budućnost kao „ver sacra“, prvine protulica na oltar naroda i napisali vlašćom krvlju božićni poziv Hrvatom.

Ali jedna zelena oaza još ne načinu cijelu lozu, jedno malo kolo oduševljenih mladićev nij još narod. Potribni ste i vi, jaki hrasti, mudri i mnogo skušeni muž hrvatskoga roda, da bude iz cerja velika gora. Slušajte na protulični glas mladoga pokolenja, ko živiti kani! Razumite Aleluju goristanja i radujte se s nami! Neka vam vino života još jednoč udri u glavu i gonite novo lišće, kiće, da se sjedu na nje spivajuće ptice i nam povidaju hrvatske jačke, ke mi ne znamo, ar nam je neobično, zasoplje nas vaša mrzla tišina. Pustite, rastegnite vaše žilje, ko je cicilo još vlagu stare hrvatske zemlje, i zaslastite s hrvatskim duhom, soljum ov naš građanski grumen. Raširite daleko vaše korune, da dostanemo mi mladici, ki smo nek iz tudje loze u hrvatsku zemlju presadjene rastline, u vašem zaviju pravu hrvatsku boju-farbu, krv i dušu.

Duh hrvatskoga naroda u Gradišću je kao novi Prometej raskinuo svoje lance, oslobodio se od kaukasko skaline ter biži, leti po hrvatski krajina i važi glje srca s iz neba ukrađenim ognjem. Hrvati, ne kate mu spuhnuti goruću baklju! Dajte si nažgati oganj novoga žitka na vaši hižni ognjišći (komini)! Skočite se iz sna kao jedan čilovik na novo djelo za svoj rod! Sijede glave, pomladite se! Dajte nam na usta nove nauke za novi svit. Mudroznanci mile hrvatske riči, otprite nam otajne kinče vaše znanosti i učite nas govoriti pravo hrvatski. Pjesniki, zamite vaše stare gusle, udrite u žice i pjevajte nam nove, srčene jačke. Majke, rodite iz staroga hrvatskoga koljena novu dicu punu hrvatske kriposti. Stani se danas, mili narode, na dvostruko goristanje!

(1923)

JAČKA U SLUŽBI HRVATSKE KULTURE

Već je putov, ki peljaju u Rim

Mnogo tente i papira morali bi poprčkati, kad bi htili pokazati, ki je najbliži i najsposobniji put našega narodnoga razvitka, a koncem-konca svejedno ne bi došli do potpune odluke u ovom pitanju, ka bi svakoga zadovoljila. I zaista je onih nekoliko mužev, ke još glava boli za hrvatstvo, jako razdijeljeno u ovom poslu. Jedni kanu početi svoje djelovanje na gospodarstvenom putu i najprije napuniti žepu našim Hrvatom; drugi je hoćeju rasvittiti u svojem političkom osviđočenju, a treti zdignuti na kulturnom podrčju. I tako dalje. Sva ova nakanjenja su nam draga i sveta i nij triba da ih spravimo na jednak nazivnik — dokle nisu med sobom suprotivna. Svaki neka djela na svom mjestu u svojem dobrom smiru i ako spravi svoje ljudstvo nek za korak napred, mora mu biti zahvalan vas narod, a mi ćemo biti ove hvale radovoljni tumači.

Ali ako s otprtimi očima gledajući vidimo, da stoju Hrvati glade svoje narodne kulture još nek na nekom naivnom-priprostem stepenu, onda nam se čini, da je jedno najsposobnije sredstvo našega razvijanja — kot nam i kaže povijest izobrazenja drugih narodov — hrvatska narodna pjesma-jačka.

Ne vidi nam se preteško, da ovo naše osviđočenje potvrdimo s dokazi razumnijim ljudem.

Ar prvič: Jačka od sebe govori. Ne veli nam ništa neugodnoga; ne bublje nam šakom po čelu, kot to mnogo puti mora biti pri politički govori, kad se moraju naši Hrvati večkrat uloviti za nos i mnogo ča požrknuti, dokle im se ugoda — sa zatajenjem svoga prvašnjega osviđočenja — orijentirati se po hrvatsku. Ali jačka nas bez svakoga silovanja zgrabi za srce — a srce imaju Hrvati čutljivo — i nas vuče, nosi u lipu hrvatsku prošlost; otkre pred nami velike i male epizode našega prvašnjega života, naša prošla veselja, tuge, i najjednoč se stvori oko nas hrvatski zrakokrug i veljen — bez svakoga nagovaranja — čutimo, blaženo čutimo, da smo Hrvati, i ki bi se u ovoj uri ufao dvojit u našu narodnost, onomu bi najmanje — razbili glavu.

Ov utisak narodnih jačak je općinski i se ne da tajati ni pri stariji ljudi, a još manje kod mladine. I ovde nam se kaže jedan drugi uzrok, zač se zimljemo za hrvatsku jačku.

Nigdo nam ne će pregovoriti, kad velimo — ar ponavljamo nek jednu staru istinu — da moramo imati u našem kulturnom djelovanju osobujno mladinu pred očima. Njeva je budućnost i onakova je naša budućnost, kakove si u čutenju othranimo naše sine i kćere. A mladina se da najlagodnije pohrvatiti pjesmom. Pjevanje je njevo svakidanje i svetačno zabavljanje; jačka, pjesma s med sobom grlećimi, kušujućimi stroki-rimi njim je najzanimljiviji nauk. Ali turobno je poslušati danas, kako glušu nedilju po hrvatski seli svakojačke, iz varoških tingl-tanglov posudjene

melodije i spačljive jačke i ne pretjeravamo-povećujemo, ako za bezna-rodno, internacionalno preobrazenje hrvatske mladine potvaramo jednim krajem i ove tudje note-melodije. Osebujno žrkaju iz njih u sebe naši služeći sini i kćere on duh, od koga je moramo svom silom očuvati, a ovo će nam se ugodati najsigurnije, ako je naučimo naše jačke. Narodno svojstvo, melodija pak i dostojnost ovih jačak će je počvrstiti u ljubavi k materinskoj riči i u hrvatskoj čuti.

Nazadnje, da izvadimo sve naše argumente, ne kanimo pozabiti opome-nuti, da je pjevanje i jedina zabava našega ljudstva, kazališev, koncertov, žalibože nimamo. A na mogućnosti svoje n a r o d n e m u z i k e si još ni misliti ne moremo. Triba bi nam bio ovde jedan ženijalni, od Boga dani glazbenik, ki bi iz ostatkov starih hrvatskih povodov-motivov stvorio jednu novu, modernim potreboćam skrojenu muziku. Ali u kom stoljecu će nam se ov naroditi? Ili ćemo si pojti po njega u zagrebačku operu? Zato si svagde i svenek nek zajačimo, kad si kanimo okripiti našu dušu. Ali pokidob da se svaki onda najbolje zabavlja, kad se zabavlja „po svoju“, i nam Hrvatom je hrvatska jačka najdraža. Pisac ovih redov je bio mnogo-puti na hrvatskom veselju (piru) u svojem nimško-hrvatskom selu, kade si zvečega znadu nek pjevati: „An ancigs molj alan“; ali zvanaredno zahvalni su mi bili ljudi, kad sam je naučio ku hrvatsku jačku.

Svi ovi uzroki glasno potribuju, da se postavu po hrvatski seli Gra-dišća p j e v a č k a (jačkarna) društva, kih zadaća bi bila mnogovrsna i to u prvom redu: gajenje i raširovanje hrvatskih jačak u društvenom okruhu kako i pri javni, hižni zabava (veselji). Za jedan daljnji cilj ovih društav ili njevih peljačev bi zazlamenovali: iziskati i pobrati naše stare, jur skoro pozabljene jačke i pjesme. Polag naše visti su ovo djelo jedni jur davno počeli, ali ne završili. Ili ako i završili, ali ne prikdali općinstvu zbog poznatih uzrokov, pod kimi se zvečega razumi naše siromaštvo u novci. Teško nas spadje valovati, da se i sada ne stojimo bolje u ovom pogledu; svejedno se nadijamo, da bi se danas lakše našao mecenas za izdavanje ovih cijenjenih zbirkov; naime mi bi si držali za blagu dužnost, ov posao potpirati svom mogućom silom.

Ali pokidob da još nij ovakove zbirke naših jačak, i one ne bi zadovo-ljile današnje proksivije želje, ke je zbudila i u našoj mladini najnovija bečanska i peštanska muzika, pozivamo u red i naše pjesnike i kompo-niste, čije djelo bi bilo, izmisliti si i uglazbiti, prema duhu moderne glazbene potrebe, nove jačke ili prevoditi dolnje hrvatske i tudje pjesme. Pjesnikov, hvala Bogu, imamo nekoliko, a komponistov bi se našlo isto toliko med našimi muzikalnimi školniki i duhovniki, kad bi se mrvu vježbali u ovom smiru.

Ne u zadnjem redu kanimo donesti, da bi mogla imenovana pjevačka društva svojim pjevanjem u crikvi zdizati i lipotu crikvenih svetak, zač bi im bili naši Hrvati, kim je izvršeno pjevanje nad sve, jako zahvalni. (Rado bi vidili, kad bi se napisao jedan članak, ki bi se točnije bavio s crikvenimi pjesmami.)

Ovo bi bilo bliže i po sebi razumljivo odredjenje pjevačkih društav, ko

se pak dâ i raširiti polag volje ovoga-onoga. Naime, mogla bi biti ova društva on krug, u kom bi naša hrvatska inteligencija počela ili dalje razvijala svoje kulturno djelo: predjelanje hrvatske mladine u smislu naše narodnosti i moralnoga potribovanja.

Još nešto. Jedno jačkarno društvo u selu bi bilo veljen i najsposobniji okvir za hrvatske zabave ili — ovo je ča novoga — za „hrvatske kulturne večere“, kade bi se po hrvatsku (uz tamburice) jačilo, stari hrvatski tanci (u hrvatskoj nošnji) ponovili, a kraće hrvatske (narodne) igre pak pjesme i novele naših pjesnikov i piscev predavale. Bar kako nam se ovde posmihujete, ova misao nije idiotizam, nego je mogućnost, ka će se dati vrijed obistinčiti.

Sa zadovoljstvom konstatiramo, da su se jur postavila pjevačka društva (u Velikom, Malom Borištofu, Pajngрту i t. d.) i uspjeh, koga su dosegla med Hrvati i Nimci, nek potvrđuje naše teoretično razlaganje. Hrvatska jačka je na putu, da si osvoji Hrvate!

Postavimo u našem selu pjevačko društvo. Ovo neka bude zadaća dojdjuće zime.

(1924)

Ignac Horvat postavi (oko 1935) tamburaško društvo u Novoj Gori

„Lipo je bilo!“ rekli su ljudi, kad su se nedilju otpravili domom iz Maloga Borištofa. Ali mi velimo, da je bilo ne samo lipo, nego bilo je slavno, dično i predično. Ovakvo svečevati znadu samo Hrvati. Prez visokih pokroviteljev, prez državnih milijunov, prez velikih patronov, prez Liszta i Wagnera, nek med sobom i od svoga siromaštva. Da, ovako svečevati i ovako oduševljeno zdizati i zvišavati jednu zastavu zna samo ta narod, ki je pun duše, moći i nutarnjega zdravlja i ki zato ima još idealov.

A ki narod ima idealov, ta ima i zač da živi!

Ča se je zaista stalo u Malom Borištofu? Ne čuda. Samo da se je blagoslovlila zastava pjevačkoga društva. Jedna zastava, kakovih se blagoslovlja deset i dvadeset u ljetu po državi. Ali maloborištofska zastava ne znači samo toliko, da će biti od sada za jednu zastavu već viditi pri veliki parada u okolici. Ova zastava nije samo nek Maloborištofcev, nego ona je svega gradišćanskoga hrvatstva. Ar kad je zastavnik po blagoslovljenju dignuo ovu zastavu, bilo je kot da je hrvatstvo Gradišća dobilo opet jednu tvrdjavu. Tvrđjava hrvatstva je, jaka i puna dragih kinčev, svako hrvatsko pjevačko društvo, a zastava je ove tvrdjave vidljivo slavno zlamenje. Ovakvo su razumili nediljnu svečanost Hrvati, ki su se od odzgor i odzdol dobrodili u nebrojenom broju da pozdravu i proslavu maloborištofsku zastavu.

Ima pak med Hrvati i tušnjakov, ki nisu bili ili nisu mogli biti nazoči pri ovom svetku, kim jedna hrvatska zastava ne zlamenuje ništa drugo, nego jedan šaren ubrus na kolcu. Ovo su oni, ki ne moru da se boru za život, kim je neugodno, da im društvo i narod postavlja kakovu dužnost, kakovo djelo. Ovi neka si isprosu čim prije sričnu skradnju uru, a mi ćemo rado pri njevom grobu nakloniti „Za siromaške duše...“

Ima ih opet, snažnih Hrvatov ali straškov, ki se kao putnik u mraku velje boju vuka, kad zašuñnja kade med grmljem, i gledaju uz put kolce za nataknute bajunete. Ovim, ki živu odzgor i odzdol u Gradišću, neka se zasviti, zakrisi pred očima maloborištofska zastava kot ognjeno zlamenje našega narodnoga prava, neka im bude odlučno: Napred!

(1925)

- No, Pere, kako j' čer kod vas ispalo?
 — S čim?
 — No s pokazanjem tvojega dičaka?
 — E! Bolje me pitaj, je li sam si jur sijeno domom sprimio. Ar ove godine ljetos...
 — Ča pak tebe ništ ne interesira učnja tvoje dice? Ja b' mislio, da j' to svejedno prvo. Za nje, a i za nas.
 — Mer me! Zač ne ne bi! Ali, kako ću reć? ... Ča će me čuda interesirat u njegovo pokazanje, kad je znam jur od ljeta do ljeta napamet. Sve „cvajari“ ter „trajari“. A u jeseni sam ga kanio dat va varoš.
 — Hm. Kod mene je opet preubrnto. Moj ima sve „anzare“. A i školnik veli, da bi bilo škoda, ako ga ne b' dao dalje učit. Ali od čega? Povi mi, od čega! To moje gospodarstvo — kumaj doziže za svakidanji kruh.
 — Tako j' bilo uvik. Ki bi imao s čim, nima s kim. A ki bi imao s kim, ta nima s čim.
 — Ne nek to. Ar nekada su se i siromaški dičaki ištuderali. I moj brat, mer ga poznaš, ki je to školnik u N., se je nek nikako tako... Naš otac su sva ljeta na žatvu išli za njega. Pak i dobrih ljudi se je još našlo va varoši. Ali denas? Denas smo svi, čagod nas je, siromaški.
 — Istina je.
 — A najsiromašiji smo mi Hrvati. I va gospodarenju...
 — Va mudrom gospodarenju, moraš reć! Ar gospodarov je i med nami, preveć velikih.
 — No da. Va mudrom gospodarenju. Pak i va nauki.
 — Tote smo si jedan kraj i sami krivi.
 — Pravoda smo si! Beči u parlamentu, kot štujem, si naši zastupniki glave razbijadu zbog škole. A ovde doma nek malo koga boli peta za škole.
 — Da. Jedne naše gmajne nek tržu školami kot paor ziz sekuracijom. Kade mislu, da moraju manje plaćat za školu, tamo idu s njom.
 — Ako pak ta škola, kad nač dojde, i veljek ne plaća tako dobro, va nauki.
 — E! To je njeva najmanja briga.
 — Pak ovde su još i drugi uzroki va djeli.
 — Je je. Mer je znamo. Dobro je poznamo. Ali zato ja još ne mislim, da b' bili čisto zgubljeni. Nek moramo znat i aldov donest. Po aldovi je svit gori došao.
 — Bome, po aldovi.
 — Zato sam si ja mislio, i s ženom sam se jur pominao, da ćemo toga našega dičaka svejedno nek dat kamo va škole. Ako budem veljek morao u zimi va fabriku hodit, ili košare plest. Neka bude imao jednoč bolje neg mi. Pak i to me boli, kad čujem, da su opet dvi hrvatske fare prazne i nimamo nikoga, ki bi se za nje zeo.

— Da. Tebi je lako. Ti se svejedno moreš ufat va tvojega dičaka. Ali ja...

— Pak zač! Znaš, ča je rekla teta Reza od svojega dičaka-šudenta? „Tvrdu glavu ima, ali dobro se uči.“ Sproberaj s njim! Morebit, da mu zgora ti profesari svejedno opru pamet.

— No, neka me čuda nagovarar...

— A je! Nek spravi gal Pak čemo pojt skupa gori. Morebit, da ljetos ne čedu bit naši dičaki opet zadnji.

(1926)

KI GA NISMO VIDILI

Žao mi je, a i sram me je, da ga nisam lično poznavao, niti kada vidio, našega Miloradića.

Samo nekoliko redov, napisanih na jednu dopisnicu, čuvam od njega za vječni spominak.

Vindar mi ne triba ni njegovoga kipa ni oblika, da si ga predstavim i prepoznam, a s manom svi oni, ki su ga rado štali, ali nij im bilo sudjeno, da kada gledaju njegovo lice.

Ar prava je rič, da je pticu poznati po perju, a človika po govoru.

A govorio je Miloradić hrvatski.

Vidio sam već knjig i knjižic, nimskih, djačkih i francuskih, ke je izmudrovala njegova preučna glava, samo da su sve te knjige s njihovim uzvišenim sadržajem visoko natkrilile našu običnu znanost; niti su bile za nas pisane.

Ali kadagod je Miloradić otvorio svoje srce, kadagod se je očitovao kot človik iz tijela i krvi, onda je — čudnovato — uvijek sprogovorio u svojem materinskom jeziku. Svoje mnoge tuge splakao je po hrvatsku; svoja rijetka veselja spjevao je po hrvatsku; svoje borbe i tišćanja povidao je opet nek po hrvatsku.

A iz čega postoji človičji enivot, ako ne iz borbe pak tuge i veselja, ča borbe uzrokuju?

Zato poznamo Miloradića.

I on je naš.

On sām je htio, da bude naš. Ar nikomu nije povidao svoje mišljenje od svita i žitka tako ravno i povjerljivo kot nam, Hrvatom.

A mi ga hoćemo imati. I dizati ga pred našim narodom, pred cijelim svitom kot najdičniju priliku našega narodnoga talenta. A njegov smrtni dan, kot rodjendan njegove vjekovječnosti na zemlji i nebu, čemo slaviti od ljeta do ljeta.

Samo da njegov kip i njegovo veliko človičje biće ne stoji do sada pred

nami složeno, nego moram reći kotno porashićeno u njegovi pjesma u Naši i Hrvatski Novina, kalendari i ladica. Cijel, u svoj svojoj veličini stat će pred nami Hrvati naš Miloradić samo u jednoj knjigi, ka bude sadržavala njegove pesme.

U njoj čemo ga i mi viditi, ki ga nismo vidili u žitku.

(1928)

KATARINE

To su u drugoj polovici ljeta, od Petrove do Božića najveći „svetak“.

Veći od njih je samo on u prvoj polovici, naime „sveti“ mesopust.

Zato se mi jur zdavno čudimo, kako j' to, da dosad još nijednomu kalendaru nij došlo na pamet, da štampa te dva „svetke“ čemo reć — zele-nom farbom.

No, za mesopust si jedna kršćanska duša ipak najde kakovo-takovo spričanje, naime da smo ga — hoteć ili ne hoteć, ali prije hoteć nego ne hoteć — pojerbali ča od naših predjedov-poganov. Oni su ga nemer lako vršili, kad je onda vrč vina stao naredno nek da i dva krajcar, a dudaš im je dudaov vas dan i cijelu noć za pol dukata. Ali za Katarine nigdo ne zna, kada ili kako su med nami dobile domovinu. (Ar sigurno ih sveta Katarina divica-mučenica nij donesla.)

To je, — med nami rećeno — mogli bi zato doznati i to, ako imamo u sebi nešto malo proštimanja. Ar ono bi nas naućilo, da su Katarine postavili tisk pred vrata Adventa milosrdni ljudi, kim je bilo mnogo do toga, da kršćani čim sigurnije i laglje probavu adventski post i radje zduraju u pokori do Božića.

Da ča nam ovo sputa ide? E, ništa. Samo nam dajte da muće uzdahne-mo: „Bože, kad bi se 'nako ljetos u mnogi naši seli toliko ofrovalo na pri-mjer na hrvatsku štampu koliko se potroši na Katarinovu muziku, onda bi ona stala jur do prve adventske nedilje čvrsto na svi četiri noga.“

(1928)

Naša hrvatska pjevačka društva napreduju.

Ki je u ovo sumnjao — ar je bilo u naši gaji kroz duglji čas opet sve tiho — toga će ugodno presenetiti vist o sastanku pevačkih zborov na Fi-ležu, kade je izdželan i poslan na sva hrvatska pjevačka društva jedan poziv, uistini jedan važan dokaz naše sposobnosti i volje za život.

Ta poziv sadržava ove glavne točke:

1. Savez hrv. pjev. društav će prirediti na protulice ljeta 1930. jedno pjevačko naticanje (Wettkampf).
2. Pri ovom će se podiliti najuspješnijemu zboru premija u vridnosti od 1000 S.
3. Svako pjevačko društvo, ko hoće pri spomenutom naticanju diozitati, neka se najavi u narednom (slijedećem) broju „Hrvatskih Novin“.
4. Sve druge potankosti i raspored te svetačnosti imat će urediti još u augustu ovoga ljeta jedan odbor, sastavan od po dvih izaslanikov svake hrvatske krajine.

Ako je došao ov „Poziv“ u ovom hipcu i nešto nenadjano, ali čekali smo ga jur davno. Ar je ta cilj, ki je u njem stavljen, nastao danas jur prava životna potreboća za Savez.

Naša pjev. društva su se, da tako velimo, do sada jur dosta i prevéc najaćila doma, u svoji seli. Pjevala su jur u crkvi pri svetki, pri bermanju, mladjoj maši, pokopu, na godu, piru, u krčmi, u igri, s jednom ričom: isčrpila su već sve zgođe, prilike, kade i kada se more zajačiti. I premda su je domaći ljudi uvijek hvalili, i još bi je katkada rado posluhmuli, njim se već ne će tako pjevati kot negda.

Niti ih ona slava, ku su neki naši vrlj zbori dostigli u stranjski hrvatski kot i u nimški i ugarski općina, već jako ne zadovoljava.

Zato je bila vrlo aktualna i razvijanju pjev. društav odgovarajuća misao, da se priredi sada jur i jedno veliko naticanje.

Tribalo je, da se obeća našim izvrsnim pjevaćem uspjeh, ki će valjati, prik njihovoga hatara i krajine, za hrvatstvo Gradišća. A kad bude prvinstvo dobitnoga zbora istaknuto i vidljivim zlamenjem, naime jednom dragocjenom premijom, za ku će se svako tredo ili peto ljeta biti nova bitka, to će ne samo podužiti život ili životarenje naših pjev. društav, nego će održati njihovo djelovanje u stalnom zanosu (švungu).

Nek nekamo već unajper mahati s glavom i ovo potribno poduzimanje Saveza progovoriti nemogućim.

Teško, ali ne nemoguće, pri njem je samo dvoje. Prvić, odakle će se zeti opet 1000 S za nagradu — pak to nije tako velik problem! A drugić, kako ćemo se svi, s odzdo i s odzgor, sastati na jednom mjestu.

Ali priznajmo nek, da smo mi Hrvati, dijelom zbog naše brojne slabosti, a dijelom zbog naše rasipanosti, jur već ča držali nemogućim, ča se je pak po svisnom i dosljednom djelovanju vindar obistinilo ili će se još obistiniliti.

Zato neka se nijedno hrvatsko pjevačko društvo ne kratki poduzeti barem prvi korak do ovoga cilja. Neka se tako svako ovakovo društvo barem najavi, a svaka krajina pošalje svoje zastupnike u odbor, ki će pak odrediti za ta veliki sastanak najzgodnije vrime, najsposobnije mjesto i uopće stvoriti najbolje i najmogućnije okolnosti.

1930. ljeta će se postaviti za datum očitovanja hrvatske snage.

(1929)

JEDNA RIČ JUŽNOGA KRAJA

Sada tako neka bude dosta od dokazov i razlogov.

Mi smo, srični čitatelji „Hrvatskih Novin“, jur svi iskreno i tvrdo osvidočeni, da je nam, Hrvatom, Kulturno društvo strašno jako potribno.

U ovom su nas konačno, u zadnjem broju ovih novin, i naša američanska braća ujaćala.

Ali prije, nego metnemo pikicu za nagovarajući članki Pripravljajućega odbora, hoćemo i mi Hrvati južnoga kraja da sprogovorimo u ovom poslu našu rič, i to ćemo tim sigurnije, ar znamo, da ovu rič naša ovdešnja braća i čekaju od nas.

Nam se, Hrvatom doljnega kraja, nemer rado rugaju gornji Hrvati, da živimo u „škulja“, ča kani reći, da ne vidimo dalje od svojih hižnih vrat. No, kako nije Bog stvorio drage prez briga, tako imaju i naše „škulje“ velje uza se svoje brige, naše doline svoje planine. A kad splaznimo na jedan ovakov brig ili planinu ter se ogleđamo, onda vidimo daleko, diboko i visoko, a moremo reć i u komparativu: dalje, diblje i više...

Vidimo odavilje uprvo da i dvanaest ili petnaest sel, ka su se još pred 100 ili 50 ljeti brojila med hrvatske, a danas nima u nji zapravo ni traga od hrvatstva. Vidimo opet 8 do 10 sel, kade jur silno vlada kuga odnarodjenja. Pak još nekih 20 općin, ke su nemer do sada naša, ali drhću od straha, da im se more hrvatstvo jur u bližoj budućnosti ukiniti.

Ove istinske činjenice, i ona, da smo jur i sami večkrat sprohodili jednoga poslidnjega Hrvata k grobu, proširuju — naravno — naš vidokrug u daljine. One su, ke zadavaju našoj riči neku, znamda silovitu i nečekanu, ali bolnu osobitost, a drugo, šire shvaćanje Kulturnoga društva Gradišćanskih Hrvatov. —

Mi razumimo gornje Hrvate-brate i njihovu želju za Kulturnim društvom. Oni si kanu njihov, ionako narodni, domaći život još bolje rasviliti, rastopiliti i polipšati. Mi ovde moramo na skoro ugašeni ognjišća sto-prv naložiti novi oganj narodne kulturne svitlosti i topline.

Onde gori, ako i ne postoji još Kulturno društvo, imaju Hrvati bar svoje vlašće duhovnike, spovidnike i hrvatski nauk u nedilju i svetak. Ovde

doli, da i u 6—8 seli filijalka, skoro ni ne pametu živi ljudi, kada su imali hrvatskoga farnika; kade-tade ne dostaju oni ni najskupiju nediljnu milostinju, naime hrvatsko evandjelje. A u adventskom i korizmenom času putuju 70 do 80 ljet stari starci i starice mnogokrat 4—5 uri piše, dokle dođu do prvoga hrvatskoga duhovnika-spovidnika. Ki ih, obljane suzami, nije još poslušao, ta ne zna...

Onde gori zamiraju Hrvati svojemu farniku, ako im nekoč na crikveni god, na kiritof, nek on sam prodikuje, a ne jedan od susjedov. Odavljje se moraju naši Hrvati vraćati katkada ča u petu faru, još dalje da čuju barem svako drugo ili tretu ljetu, a morebit i deseto, koga Hrvata pro-dikača.

Onde gori si zna svaki, mali i velik, proštati svoju hrvatsku molitvenu knjigu, kalendar, novine, ovdje doli ne samo da mnogi ne poznaju već hrvatsko slovo, nego čedu zabiti polako i hrvatski Očenaš.

Onde gori si znadu još mladi i stari, kad je je dobra volja, po hrvatsku zajačiti, ovdje doli nisu mnoge, nekad hrvatske gore jur već deset ljet čule hrvatske pjesme.

I ovako dalje. Sve tuorbnije.

A kakovo je narodno stanje drugih hrvatskih sel, ka još — hvala Bogu — imaju hrvatske učitelje ili bar farnika?

One su svaki dan u toj pogibeli, da kad im pomre ili projde učitelj i duhovnik, ne će mu se već najti nasljednik Hrvat. Ova nevolja južnoga hrvatskoga kraja pak nije današnjega datuma, nego ona traja (dura) od neznano dugo vrimenta, a kako nam posljedice kažu, jur od onda, otkad su Hrvati ovdje.

Tako ima na primjer ovdje jedna najveća (i najteža) hrvatska fara, ka proji prik 2000 duš, po svojem postanju od 80 ljet, danas jur petnaestoga farnika, ča toliko zlamenuje, da se u njoj farniki poprično svako peto ljetu zminjuju. A jedan od nje duhovnikov je kroz 6 i pol ljet svojega farnikovanja, još nezdavno, osamnaest puti odibirao učitelje — med kimi je bilo Ugar, Nimac, Vendov, Slovencev i Slovakov, a samo svaki drugi ili tretu Hrvat. Ča opet toliko kani reć, da su padala na jedno ljetu troja učiteljska odibiranja! K ovomu je još vridno nadodati, da su si bili vjerniki dotičnoga sela po zadnjem raspisanju svoje fare dvaputa pred biškupom, a dvaputa u gornjem Gradišću po farnika Hrvata, doklje su si ga konačno, doslovno rećeno, i shodili.

Je ih, ki nisu išli za njim. A bit će ih, naravno, sve manje, ki čedu se po svakom prominjenju otpraviti po svitu iskajuci si farnika svojega jezika. Svakako je narodno stanje dolnjih Hrvatov jako teško, a kade-tade skoro nepodnosljivo.

Zato, kad mi, Hrvati južnoga Gradišća pošaljemo svoje, zvećega u tudjoj zemlji teško zaslužene groše na Hrvatsko kulturno društvo, onda to činimo slijedećim nakanjenjem i nalogom: Neka se postavi Kulturno društvo! Ali neka bude to Društvo — po duhu — društvo svih hrvatskih učiteljev i duhovnikov, ki moraju, da ponovo nauću neke naše Hrvate, male i velike, po hrvatsku štati, pisati, Boga moliti i jačiti.

A ona dolnja hrvatska sela, u čije ime mi ovde zapravo kričimo, ka do-sada još nisu ništa darovala i poslala na ta sveti cilj, neka budu pred ko-lom Pripravljajućega odbora ispričana tim, da do njih još uopće nije do-šao blagi glas od Kulturnoga društva, a ako bi bio i došao, nimaju pravoga proštimanja za nje, ar ne više za jupom on, ki još nima košulje.

Mi s ovim — od naše strani — zaključujemo debatu o potriboći Kul-turnoga društva, a za nadomješćenje nekih naših zamudjenj i za dalje-proširenje misli Hrvatskoga kulturnoga duštva preporučujemo samo jedno sredstvo: Da se faktično postavi Kulturno društvo ter da oni, ki smo i koliki smo, počnemo djelati, djelati u gornjem smislu.

Ar naše je mišljenje, da one sloje naroda, ki još nisu htili ili nisu mogli biti ganuti i zaujeti, moru zadobiti sam o pozitivni čini lju-bavi k svojem u siromašnom u narodu.

(1929)

MINUO JE MISEC MAJ ...

Prošao je. Utočio se je u jednu oblačnu junijsku noć.
Hvala Bogu.

Ar dokle je vani maj, uvijek me goni neka stara navika, da napišem o njem ča lipoga, ča veličajnoga. Jedan slavospiv ili jednu pjesmu-rapso-diju, u koj je čuti, kako kucaju pupnji po vrti, kako se dragaju visoki bori u gori s protulječnim vjetrićem, kako kipi i kriči krv u mladom junaku ...
A ne ide ... Već ne ide.

Naše protulječne pjesme pjevaju drugi. Mladji, veseliji.

A kako čekamo od ljeta do ljeta do ljeta misec maj i mi, nemladi, trudni!

Jedva da pade prvi smig, jur bi ga i rastalili; još nisu drivlju zacilile rane od nedavno spaloga sáda, jur bi htili, da se ponovo rascvatu; još nisu ptičice počinule, jur željno ščekujemo, da si opet zajaču.

A kad pak, u maju, cvijeće rasipne svoju slatku duhu po naši dvori, on-da je ne zadahnemo: od pota našega obraza; kad si fuge i čvrčki zaguslaju po gora i polji, onda ih ne čujemo: od šumenja naših misli i skrbi.

I ona mila „Marija, cvijeća kraljica“ gluši i odgluši u nami samo tupo i ne kot onda, kad smo još htili od večera do večera pod starimi kostanjii kroz cijele ure čekati na majuške večernjice ...

Svejedno jedva čekam, da dojde opet misec maj.

I s njim neka dođu opet naši mladi pjesniki i neka nam zasviraju svoje jačke, u ki je ljubav, radost, ushićenje.

A mi, stari robotniki djelatnika onda mučimo s našimi skrbi i jauki.

(1930)

HRVATSKI RAZGOVOR

- Dobar večer, Štefko.
— Bog daj, Pavko.
— Došao sam mrvu selo. Ako ti je pravo . . . Vjeruj mi, već ne znam, ča ću cijel dan činit. Ova dužička zima opet, ovo j' još gorje, neg ča on stoljetni gatar prodikuje. Pak nasvezadnje, kad bi se moralo polako jur počet i sijat, sada još ovoliko sniga . . .
— Čuješ, mer ov snig nij škodio. Če se bar polje mrvu steplit i pretalit . . .
— Da, ali već si ne znaš djela najt va stanu. Ja sam jur sve pokalao i pocipao, ča sam si drv kupio, a i sičke sam si na dva misece najper pripravio, ali sada si već zaistinu ne morem djela nafufnjat. Ter se nek potipljem doma, i s jednoga stolca na drugi sadjam . . . Ali mer znaš, kako to žene rado vidu, kad im na veži čučiš. Sjedeš se simo, ovde im stupaš, postaviš se tamo, onde si im na puti, doklegod te ne sprognadu van na dvor. A kad pak ideš na rastok ili na krčmu, onda si stoprv pogodio kamo . . . No ter, rekoh, ću dojt mrvu k tebi. I tako te još nisam vidio od nedilje. A danas je jur četvrtak . . .
— Pravo si imao. Hođi nek bliže ter se sjedi simo za stol. Pak si zapali, ako imaš nač.
— Jur gorim . . . A ča to ti opet štiješ? . . . To si mi gorji nego naš gospodin. Uvijek si kvariš oči s kakovom novinom ili knjigom. Da ti se nek ne će jednoč zamirit . . .
— A Ljetnu knjigu gledam. Jur po drugiput. A 'vo-no i po tretiput . . . Haj je, ča j' ta Ljetna knjiga kod vas još cijela? . . . Kod nas doma su ju dica jur zdavno razdrapala. A i ja sam si parput s njom zapalio iz šporeta. Mer nato je takov papir, no ča ne?
— E, Pavko, to nij bilo spametno. Tako ča, kot je jedna knjiga, to se ne smi maloј dici va ruke dat. To se mora podignuti i shranit na kašnje. Osebujno, ako je to hrvatska knjiga. I tako ih imamo još nek jako malo.
— No da. Ali povij mi der nek, ča more meni, paorskomu človiku, takova jedna knjiga, kot je ta Ljetna knjiga, hasnit? . . . Kot sam mrvu prebirao va njoj, vidio sam nutri ništo od gnjoja pak od porcijov. Tako to bi bilo još ča za nas. Ali ta umjetni gnjoj, kot ga te knjige imenuju, ako je to on kunstinger, kot mu mi rećemo, toga jur zdavno poznam. A od porcijov — dost mi je, ako nek onda vidim i ćujem, kad mi ček doleti va stan. Ali ono drugo, ča sam još va toj knjigi vidio, to j' bilo sve nek za takove pismoznance kot si ti . . .
— Bar bi bili i vi, drugi muži, mrvu ovakovi pismoznanci! . . . Ar, — ne znaš? — da ne samo ob kruhu živi človik. Ne nek to je potribno za nas, seljačke ljude, da kako blago i žito ide, ili bolje rećeno, da kako ono ne ide, nego je dobro, ako se takaj i zato interesiramo, kako se uopće na svitu živi, osebujno, kako živimo mi Hrvati ovde va Gradišću. Mene, na

peldu, to sve jako strašno zanima. I zato štijem ovu Ljetnu knjigu i po drugiput. Va njoj ćeš svega puno najt. Da kako se ovde ili onde naši Hrvati još držu ili pomalo zjubljadu, kako se pominaju, kako se nosu, kakove navade imadu. A jako zanimljivo je pak i to, ča gospodin Jandrišević povidaju iz fronta na Balkanu . . .

— Mer onde sam i ja bio pri boji . . .

— No, s tim jače bi te moralo interesirat . . . Človik se, kad ovu knjigu štije, koć nasmije, koć razveseli, koć rastuži, a svenek uči, pak se njegov vidokrug sve jače proširuje i vidi ter zna ne samo ono, ča se na našem hataru goda, nego i prik orsačke granice. A i njegovo srce kot da bi nastajalo sve plemenitije, sve ćutljivije, sve bolje . . . Človik je 'nako teplo i dobro oko srca.

— Ja ti vjerujem, Štefko. Ali meni se bolje vidi, kad se tako na rastoki ili na krčmi posadim med muže pak pijuckamo ter se razgovaramo. I onde moreš svega puno doćut.

— Da, ali ne svenek iz prve ruke, nego iz trete ili pete. Ar Bog zna, kade je ta povidač to sve pobrao. Pak od čega se onde najveć pominadu? Od starih časov. Na peldu, da s čim se je Bare Čipkova vračila, kad su ju bile jednoč više zgnjavile; da kako je Ive Mačkurov jednoč iz kristov ravno njevoj kočki, ka je na jaji sidila, na glavu spao; ili da kako je bio Nacko Petkin u noći va koprive cecnuo.

Ter tako ča spodobno. Mer to je sve jako šaljivo. Ali mi moramo koć i ča novoga ćut, i ča novoga se naučit, ne samo nek svenek na starom koću oglabat i staro preživat . . .

— Je, je, nek ne iz knjig. Ar ja jur pucam od smiha, kad nek vidim jednomu paoru knjigu va ruki, odlag molitvene u nedilju. Seoski človik sliši van, na dvor, va štalu i na polje, a ne za stol uz knjigu.

— A u zimi? Osebujno, kad je ona ovako dužička, kot i ljetos?

— Onda neka ovako, kot ja. Kad si spravim djelo, idem k komu tovaru ter se teplimo za pećom, dokljegod mi duhan ne sfali iz miška. Onda idem, pak se zarovam pod dunju.

— Pak drofnjiš do šesti.

— Da, pak drofnjim do — no ne, nek do pol šeste.

— No vidiš, Pavko, ti si kot paor takov nepretelj knjige. Ali je li si jur koć ćuo, da va Danskoj, va Škandinaviji pak va Islandi, kade je seljački staliz najućniji i najzvjantiji, da onde imadu neki paori cijele knjižnice doma? Pak cijelu zimu nek štiju, uću se i zabavljaju s njimi. Ar jedna knjiga, ako i nij za drugo, ali človik si s njom ugodno protira vrime.

— No, po kucinju! To bi mi još falilo! Takova jedna knjižnica! Kamo bi si onda naše divojke njeve ormare popostavljalje? I ovako nam je jur skoro tijesno va dvi hiža.

— Ravno to je falinga, da va naši hiža ima toliko ormarov i šublotov mjesta, samo knjiga ne. I ona jedina, ča je kalendar, mora kade na stijeni visit, ili zvećega nek pod kim šublutom stuguje, doklje ju prah ili miši ne požeru.

— No ter bi si znam i mi morali jednu takovu knjižnicu postaviti, ha? . . . A kade ćemo knjige zeti va nju? . . .

— A naš gospodin su mi povidali, da ako budu naši ljudi rado kupovali knjige, onda će ih naše Kulturno društvo polako i veći izdat. Svako ljeto će drugo. Jednoć pobožne, drugoć gospodarsvene, pak opet kakove zabavne i tako dalje. Ali ravno zbog vas, ki ništ ne držite do knjige, moramo i mi, ki smo je željni, prez nje bit i gladit. Ja, na peldu, ja bih si ovako u zimi svaki tajedan preštao jednu. Ali ovakovih bi nas moralo bit najmanje da i tri jezer, ar drugačije se na knjigu nadoplaća . . . Razumi me: nas Hrvatov je ovde va Gradišću nek malo, nek šaka, zato bi morali s tim jače uz naše Kulturno društvo držat, hrvatsku knjigu ljubiti i kupovat. Nek ovako će ono moć naše potrebine, ča znanost nalize, zadovoljiti. A i onda smo još uvijek daleko od samostalne hrvatske štampe . . .

— Jo, mer ja ne marim, neka si nek moji mladi kupuju knjigu. Ali znaš, stoprv njim jako smrdi. Ja sam tu Ljetnu knjigu bar prelistao, ali moji ditići! . . . Oni su si nek te kipe, te hrvatske divojke pogledali, pak su se nazadnje dobro nasmišjali . . . Znaš, Pavko, ja sam ti jur stari panj, mene već ne ćeš zlaka obrnut. Ali te dičake si koč ulovi, pak im ovako ča povij. I ja sâm ću ti bit zato jako zahvalan. Ar ča se ja jur s njimi najadam. To ti cijeli mili dan na ništ drugo ne misli, neg da kamo će na večer selo pojti. Zbog njih bi moglo i do Duhov metar visoko sniga ležat. Oni ne b' marili, vjeruj mi . . . A ča je knjiga, oni nek onu ljubu, ka no ima tridesetdvi hartice. Da b' ju soton kamo odnesao . . .

— No, ja, hvala Bogu, poznam jedne, ki bi si rado preštali kakovu knjigu, kad bi im ju gdo dao . . .

— Je ih, je ih, da ča. Ali te takove ćeš lako na prsti prebrojiti . . . Ali moram ti još ništo pregovoriti. Ja ne znam, je li je tako ili nij, ali moja žena, kad si va kakovoj hrvatskoj novini ili knjigi koč ča prešte, onda veli, da ona toga ne razumi. Teremtete nigda, rečem joj onda ja, zač toga ne razumiš, mer je po hrvatsku, ne? Po hrvatsku je, veli ona, ali ne po našu . . . Da po čiju, pitam ju ja. A po slovačku, odgovori ona . . . No, ča ćeš na 'vo odgovoriti, Štefko?

— A da je meni ta prigovor mrvu prečudan, i prebedast. E, ne ću svega povidat, ča si jur zdavno mislim. Pravoda, ki nek onda pokukne va novine, kad i njegovo selo stoji nutri, kakov pokop ili oganj, koga su jur zdavno ugasili, tomu ću vjerovat, da najde va novina ku tu rič, ku još nij čuo. Ravno zato moramo čuda i redovito štat, bar na nedilje popodne. Ali opet, je takovih strice i strin, ki, ako i 99 puti štiju ku „novu“ rič, ne razumu ju . . . A bud, kako i učitelj ne more zbog petero dice, ka manjkavo poiskuju školu ili se slabo uču, i onim drugim šezdesetim kroz cijelih osam ljet svenek nek to isto ponavljat, nego mora dalje va nauki, isto tako ne moru ni naši pisci uvijek nek te jedne riči derat, nego moraju i naš jezik malo po malo razvijat i obogatevat, a mi se moramo s njimi skupa učiti.

— Da, ali ne samo moja stara pregovara tako, nego i divojka.

— No, stoprv one smidu ča reć! . . . Kad se ih koč nas onako par skupa zajde, ja bome već ni toliko ne razumim od svega toga, ča med sobom imadu, kot jedan gluhi. Ujedno nek ovakove riči čujem od njih: kombineš pak kostim pak kimono, sveter pak džember pak krebedešin, saten pak špangr i mantl, pak vanstep, fokstrop ili fokstrot, tango, čerlstin i vrag zna, ča imadu to još za riči. Toliko znam, da nisu hrvatske, ali znaš, pobreću se s njimi, kot da su je jur s materinskim mlikom primile va se. Ali kad je to nedavno i susjedljev študenat bio ovde, pak je nikakovu, mrvu neobičnu, novu hrvatsku rič sprogovorio, morao bi bio viditi, kako su te divojke prokšivo s nosom zafrkivale, da one toga ne razumu . . . No da, to nij bilo iz Hernoljza . . . E, ostavmo ovo. Meni se jur zdavno čemeri od ove prokšive modernščine . . . Jur mi nikako po gnjilom zaudara . . . Poznaš onu povidajku od gavranu pak od lesice? No tako: stidjo je jednoć jedan gavran na kiti, a va kljunu mu kus slanine. Nato je došla tamo jedna lesica, koj je velje jako pačkalo na tu slaninu. Ali kako će do nje? Onda je počela, premda je znala, da gavran ne zna jačit, gavran na nagovarat, neka der si mrvu zajaji, ar tako lipo kot on, si ne zna ni slavulj. Pravoda su te masne riči gavranu jako godile, pak je otpro kljun, da si zaistinu zajaji, ali nato mu spade slanina iz kljuna. Lesica ju pobere, pak se gavranu još dobro nasmije . . . Vidiš, Pavko, tako se i mi seoski Hrvati damo katkada zaslipit. I govorimo ter jačimo onako, kako nij našemu jeziku pristojno, nosimo na sebi, ča nam onako malo paše, kot kravi gaće ili konju frak, i držimo se za ono, ča nismo — nek da se varošu dopadamo. A varoš nam lipo malo po malo prekući gizdave seljačke vrate, iscici snagu i zdravlje i nauči nas lažljivo se uvijat, puzit i skakljat, kot oni iz cirkusa, pogrdi našu naturalnu lipotu, zame nam kripost i vjeru, a nazadnje, kad mislimo, da nas je jur potpuno primio med svoje, kad štiramamo, da smo jur njegovu, onda nam se onako zboka špotljivo nasmije i naruga: Es . . . gšerte Kroboth . . .

— Pravo imaš, Štefko. Ar i ja sam bio sedam ljet va varošu, nek ča se, hvala Bogu, nisam dao . . . Ali sada jur moram pojti. Na tajedan ću opet dojt k tebi . . . No laku noć!

— Laku noć, Pavko . . . Pak mi neka ništ zamirit.

(1932)

MATURA

Ovu čarobnu rič poznaju samo študenti, no pak i njihovi oci ter majke, ki moraju za nju pineze dati.

I teško bi bilo drugim ljudem razložiti, ča je matura.

Prevoditi ovu latinsku rič, da, to ide. Ona znači po hrvatsku: *ispit z r e l o s t i*, i predstavljaja završetak jedne sridnje škole: gimnazije, realke ili učiteljske škole i tako dalje.

Matura znači nadalje i samu svidođbu (pokazanje), pisanu na ekstra debeo i fin papir i potpisanu od velemožnoga ravnatelja i profesorov škole, ka se pak ovako oko Petrove zgotovljenomu djaku uz svetačne ceremonije i dobre želje u ruku dostavi.

Ali s ovim svim još daleko nije razloženo, ča je matura.

To nam se more ugodati samo ako upotribimo nekoliko prispodob.

Na primjer:

Matura je za djaka ono, ča je za zločestu dicu dimnjačar ili loromet, naime — strašilo.

Matura je i neka vrst „kura za omljedniti“; ar nijedan paorski konj ne zna tako omljedniti u dobi jesenske rali kot djak pred maturom.

Maturu moremo nazvati i lutrijom. Ki ima sriću, on dobene, a opet, komu srića nije priklonjena, ta „skrospade“.

Matura je spodobna i ispiću, koga polaže inuš, kad hoće biti ditić.

Matura je konačno i ono, ča je jedno plemićko pismo: jednomu mnogo koristi (hasni) u žitku, drugomu ništa.

No, niči s ovimi prispodobami nije još potpuno iščrpljeno sve zlamenovanje i sva čarolija te vraske latinske riči, mature.

Ali čemu da dalje trapimo naše štitelje s ovim poslom; s ovakovim poslom — sada pred žatvom!

I pravo je tako. Šutimo dakle.

Meni je nek zato napamet došla matura, ar sam nedavno bio pozvan na dvadesetljetni sastanak s onimi tovaruši, s kimi sam nekada maturirao.

Ar vidite, i tako ča postoji: 10-20-30-40 i 50-ljetni sastanki na čast mature! Stoga je opet viditi, kako silno važna je ta matura — no opet nek za študirane ljude.

Pak ča se pokaže pri takovi sastanki?

Hm... To vam je jur čuda špasnije i podučnije.

Nut, pri takovi maturantski sastanki se pokaže, da za 10, 20, 30 i 40 ljet večkrat oni školarski drugi — kolege — nosu najglasnije titule i najveće časti, ki su bili u školski škamlji najveći „somari“. (Oprostite mi ov priprostosti izraz, ali profesori su je ovako zvali.) A oni opet, ki su u školi prvaki bili, ki su drugim svitili kot baklje, i od kih su si ti drugi — sadašnji velkani — kradomice otpiševali grčke i latinske zadace — ti prvi su u životu zadnji nastali ter sidu kade u kom zabentanom mjestancu kot sasvim obični ljudi.

No, ne velim, da je uvijek tako; ali večkrat.

Nut, i s ovoga je viditi, ča valja matura.

Ipak... Kad si ovako oko Petrove pomislim najzad, čini mi se, da nikad i nikad u svojem životu nisam bio onako istinski smiren i zadovoljan do dna duše, kot onda, kad sam koracao po stepenica djurske gimnazije doli pak sam pobabrao špenzar i ustvrдио — po peti i deseti put — da mi je matura zaistinu u žepu.

(1940)

KUPTI SI MILORADIĆA

D j a k : Hvaljen budi Jezuš Kristuš, teta Liza!

T e t a L i z a : Na sve vijeke, amen... A, to si ti, Pave? ... Ili bih ti znamda jur morala reć „mladi gospodine“, bud?

D j a k : E, mućte s tim sada još! Ali ako jednoć zaistinu nastanem kakov velik gospodin, profesor ili tako ča, onda, ako ćete, ću vam se dojt domom pokazat...

T e t a L i z a : Da, nek dojdi, veselit će nas... I nigdar se ne pozabi iz svojih ljudi... A ča to stićeš pod pazuhom?

D j a k : A s Miloradićem tržim.

T e t a L i z a : Š čim to?

D j a k : No, s Miloradićevimi jačkami. Mer ste ih znamda jur nekoliko štali va kalendari... Glejte nek, ovako zgleđa ta knjiga. (Kaže ju i lista u njoj). Va njoj su sada pobrane najlipše jačke Miloradića, negdašnjega kemljanskoga farnika i najvrijijega Hrvata.

T e t a L i z a : Kristuševa mati! Ter ovo su sve same njegove jačke. Kako dugo je ta človik vo pisao, dokle je ovu knjigu napisao?

D j a k : A da i dvajset pet ljet. Ali on je još mnogo već napisao, neg ča ovde nutri stoji...

T e t a L i z a : To j' bome strašno čuda. Siromah človik!... Za me je jur i to preveć, ako va ljeti tri-četira pisma napišem, svojoj kćeri... No pak, čemu je ta Miloradić toliko jačak napisao?

D j a k : A da je naši ljudi štiju ter se s njimi zabavijaju, pak i da kroza nje vrljii, plementitiji i pobožniji nastanu...

T e t a L i z a : Krez jačke? No, toga još nisam zapametila... Jačke se jaču! A ja si bome jur da i deset ljet nisam zajačila, još i va crikvi ne. Ja sada zvećega nek na očenaše molim...

D j a k : Teta Liza, ovo nisu onakove jačke, ke se pjevaju. Je nemer med njimi i takovih, kot na primjer ova bojna: „Zapisali su me“... Nego ovo su vam lipa, pobožna ili zabavna povidanja pak nauki, a da je je Miloradić va verzuši napisao, to je zbog toga učinio, ar se verzuši čuda lipše i ugodnije štiju.

T e t a L i z a : No, ja nek mislim, da ova knjiga svejedno ništ nij za me. Ar ja, ko jur ča štijem, onda si najradje preštem kakovo pobožno razlaganje svetoga evandjelja...

D j a k : No vidite, teta Liza. I va ovoj knjigi je jedno takovo razlaganje, gledajte ovdje, na trideset osmoj strani, od „Zgubljenoga i najdenoga sina“. Ja vam velim, da tako dibokoga i mudroga razloženja te evandjelske prilike još niste va nijednoj prodiki čuli...

T e t a L i z a : Zaistinu? To mi se vidi. Ali je li je još ča takovoga za me nutri?

D j a k : Da ča. Gledjte nek ovo ovu jačku... Ovdje povida Miloradić, da kako je teta Kate čez purgatorium srično va nebo zašla.

T e t a L i z a : Kad bih nek i ja jednoč imala tu milošćul...

D j a k : Ili ako kanite svako ljeto Božić zaistinu sveto i pobožno prebavit, onda si nek otprite na Badnjak ovu knjigu na trideset tretjoj strani pak si preštite ili neka vam ki vaš unuk zglasa prešte Betlehemske pri-petenje. Pak čete uvijek štimat, da ste onde, va Betlehemi i da s vlašćimi očima gledate Mariju i Jožeža i maloga Jezusa.

T e t a L i z a : Ča ti ne veliš! Tako lipo je to popisano? No, onda ću si nek skoro morat jednu takovu knjigu kupit... A je li je pak ča i za našu mladinu nutri.

D j a k : Aj je, pak još i koliko! Nje, ditiće ter divojke, zna stoprv naš Miloradić mudro i zanimljivo podučavat, na dostojan kršćanski žitak upozmenjivat pak i zabavljat... Ovo je na primjer jedna jako dužička jačka „Luka Vušilović“. Va ovoj jački je na široki popisano, kako čemerno pohodi i kako strašno završi onakov človik, ki je svoju lipu mladost nek va zjalavosti, va ludorija i va pijanstvu rasprudio.

T e t a L i z a : Tako ča da! To ne će škodit denašnjoj mladini, ako čuje!

D j a k : Pak recimo i mnogim starjim ne, ki krivo odgojivaju svoju dicu...

T e t a L i z a : Bome, i takovih je dost... Onda tako nek daj simo jednu knjigu... Čemo ju štat u zimi, kad bude laznije. Ali gdej, skoro sam zabila pitat, ča stoji ona?

D j a k : A nek jedan šiling i šezdeset grošev, a vidite ima 189 stranih i lipih kipičev nutri. A ako čete jednu ovako tvrdo uvezanu — ovu vam ne čedu dica zlaka pokinut — ova stoji dva šilinge i dvajset grošev.

T e t a L i z a : No, to zaistinu nij pinez za ovako lipu i veliku knjigu... A imaš ih i već? Ja bih naime dvi zela, jednu za nas, a jednu za moju kćer va Ameriki.

D j a k : Vidite, teta Liza, to je jako dobra misao od vas. Vjerujte, ova knjiga će bit draža našim ljudem va tudjini, neg mar ča drugo na svitu. I tako nas ti naši va Ameriki vajedno prosu, da im pošaljemo ku hrvat-sku knjigu. No, s ovom čedu se moć lipo i dugo zabavljat, ar znate, ovo vam je takova knjiga, da ju človik more svaku zimu parput preštat i još mu se ne će nikad zamirit...

T e t a L i z a : No, onda mi nek daj friško dvi, dokle ti ne svalu. A i druga mi moreš svenek dojt s ovakovom lipom hrvatskom knjigom.

(1933)

S A D R Ź A J

Predgovor	7
Trudni i veseli djelatniki	
Hrvatice med sobom	11
Popiševanje ljudi	12
Na jesenskom sajmu	14
Visti noćnoga čuvara	16
U vrućini	17
Zgubio mašu	18
Ča velu miši	22
Gdo je srićniji?	23
Odzivki odbiranja	24
Bare, Dore i Kate u štrajku	24
A sanjalo mu se j'	25
Koga čemo si?	27
Vrganji	28
Radio-uvadio	28
Tri kitice uz put	29
Oko savnic (masnic)	30
Jesenska elegija	32
Gladovnjaki	32
Ljudi pomoz'te	34
Po shodišću	35
Nešto od kiritofov	36
Na groblju	37
Prevrnuti svit	38
Najoštriji post	38
Kontra i rekontra	40
Iz škole	40
Trgadba bez vina	41
Nedilju pred mašom	42
Kroflijini	44
Oko peći	45
Zima je na svitu	48
Stara nota	49
Da bi je nek ta Duh Sveti rasvilito	53
Iz „lontoga“	55
U putu obraza	60
Joško se uči selo hoditi	62
Kade su čizme?	65

Kad muško projde iz sela	68
Za jedan krajcar	70
Grmajski Kabao i Stipa Jele se ženu	73
Pokosili su jur travu	75
Još nek malo časa	76
Dvokolce na selu	76
Vila školničija	77
Lani, kad je bazag cvao	80
Nova pjesma u staroj haljini	80

Svetki i godi

Božićne misli	87
Ča si šušljaju majuški bori?	88
Naša lipa	89
Antonova	90
Na Mrtvih god	91
Srićno Novo ljetu	92
Ki je koga vkanio?	92
Korizma	94
Duhovska roža	95
Samogovor u Novom ljetu	97
Kipići iz Celja	98
Ive našao Boga	99
Njegovo poslidnje Goristanje	102
Na Novo ljetu	104
Na takalu	105
Nedilju pred mašom	108
Božićni objed	110

Narod, jezik i prosvjeta

Protuliće-goristanje	115
Jačka u službi hrvatske kulture	117
Maloborištofska zastava	120
Iz škole u školu	121
Ki ga nismo vidili	122
Katarine	123
1930!	124
Jedna rič južnoga kraja	125
Minuo je misec maj	127
Hrvatski razgovor	128
Matura	132
Kupte si Miloradića	133